

de Sprokkel

vrijzinnig humanistisch tijdschrift
regio Westhoek Noord

HERFST 2026

Spinoza

de Sprokkel

de Sprokkel | 15de jaargang nr. 2
Okt. – nov. – dec 2026
Verschijnt driemaandelijks
Verantwoordelijke uitgever: Marc Van Muylem
erkeningsnummer: P913985
PB nummer: BC31649
Vrijzinnig Huis Koksijde
Galopperstraat 48
8670 Koksijde
M 0498 56 61 30

Contactadres Vrijzinnig huis Koksijde

Voorzitter: Joeri Stekelorum
T 058 52 08 94
vrijzinnighuiskoksijde@gmail.com
www.vrijzinnighuiskoksijde.be

Kernredactie

Chris Asseloos
Lieve De Cuyper
Andre Laveyne
Robert Rossel
Marc Van Muylem

Droegen ook bij aan dit nummer

Eddy Bonte
Johan Braeckman
Melissa Cappelle
Art Chabot
Robert Claes
Karel D'huyvetters
Julie Dumolein
Lotte Leenknecht
Joeri Stekelorum
Greta Raymaekers
Guy Vanheeswijck
Pink Panther
Pentagram boekwinkel
Paul Van Aelst

Bericht aan de lezers en de auteurs

Dit tijdschrift wordt gratis verspreid binnen de vrijzinnig humanistische gemeenschap regio Westhoek Noord. Wens je dit tijdschrift te ontvangen stuur dan je adresgegevens naar vrijzinnighuiskoksijde@gmail.com. Je gegevens worden, behoudens bezwaar, opgenomen in een bestand beheerd door het huisvandeMens Diksmuide en uitsluitend gebruikt voor de verspreiding van dit tijdschrift.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de door derden geleverde artikels. De kernredactie behoudt zich het recht om ingeleverde artikels te wijzigen, in samenspraak met de auteurs.

Inhoud

Editoriaal	2
Actueel	3
Column	4
Hoofdartikels	5-15
Visietekst	16
Discussietekst	17-18
Gedicht	18
Jonkies	19
Activiteiten in de regio	20-22
HuisvandeMens	22
Lokale vereniging	23-25
Boekbespreking	26
In de kijker	27-29
Nacht van de vrije denker	29
Kunst-Zinnig 2026	30
Doodgraag	31

Editoriaal

Dag vrijzinnige vrienden,

Wat was het een prachtige zomer in en rond het Vrijzinnig Huis Koksijde! Een zomer die we hebben ingezet met ons bijzonder geslaagd Tuinfeest met lekker eten en heerlijke muziek. Tijdens onze zonnige zondagsontmoetingen deelden we verhalen, inzichten, stilte en gelach. Hartelijk dank aan iedereen die mee van deze zomer een warm, verbindend en zinvol seizoen heeft gemaakt.

Maar nu de dagen stilaan korter worden en de eerste herfstkleuren verschijnen, zitten wij allerminst stil. Integendeel: ook dit najaar bieden we een gevarieerd programma aan, boordevol boeiende ontmoetingen, lezingen, kunst, reflectie én ontspanning. Er is voor ieder wat wils.

Een bijzondere plaats in dat aanbod neemt de theatervoorstelling Doodgraag in, georganiseerd door huisvandeMens Koksijde in samenwerking met Vrijzinnig Huis Koksijde. Danni Heylen en Hans Van Cauwenberghe brengen een intiem en levensecht gesprek tussen een moeder en haar zoon over graag leven en graag sterven. Ze tonen hoe de dood pas echt dichtbij komt wanneer hij je eigen huis binnenstapt. Soms hartverscheurend, soms ontwapenend geestig, maar altijd eerlijk en herkenbaar. De voorstelling wil niet alleen ontroeren, maar ook het maatschappelijk gesprek over euthanasie stimuleren – bij een breed publiek, van zorgverleners en beleidsmakers tot familie en vrienden. Als vrijzinnig humanisten blijven we het belangrijk vinden dat dit onderwerp open en respectvol bespreekbaar blijft.

In deze editie van De Sprokkel maak je kennis met Spinoza, een denker die de fundamenteën legde voor het moderne vrije denken. Door de menselijke rede centraal te stellen in plaats van dogma's, inspireerde hij generaties denkers. Zijn visie op zelfbeschikking, vrijheid en een moraal die vertrekt vanuit de mens sluit naadloos aan bij de waarden van het vrijzinnig humanisme.

Ik wens je veel leesplezier en hoop je binnenkort te mogen ontmoeten op een van onze activiteiten.

Joeri Stekelorum
voorzitter Vrijzinnig Huis Koksijde

Op de hoogte blijven van onze activiteiten:
kijk dan geregeld op de activiteitenkalender via
vrijzinnighuiskoksijde.vrijzinnigwestvlaanderen.be/activiteiten/kalender

Word fan van Vrijzinnig Huis Koksijde op facebook!
www.facebook.com/vrijzinnighuiskoksijde

Abonneer je ook op de digitale nieuwsbrief via
www.vrijzinnighuiskoksijde.be of scan de QR-code

De plaats van levensbeschouwelijke vakken in ons onderwijs

De geplande besparingen op de levensbeschouwelijke vakken zorgden het voorbije schooljaar voor heel wat protest en discussie. Hoewel de Vlaamse Regering de maatregelen intussen heeft ingetrokken, blijft de fundamentele vraag overeind: hoeveel ruimte geven we jongeren om kritisch na te denken over zichzelf en de samenleving? Vanuit een ontmoeting met leerlingen houdt criminoloog en voormalig gevangenisdirecteur Hans Claus een vurig pleidooi voor het belang van levensbeschouwelijk onderwijs. Zie pg 17.

Technologiefestival TechWijs in CC De Steiger in Menen op zaterdag 17 oktober

Vrijzinnig ontmoetingscentrum De Bezatse Menen organiseert, met de steun van RTC en deMens.nu West-Vlaanderen, het TechWijsfestival in CC De Steiger in Menen. Met als thema "innovatie en educatie voor elke generatie", is het doel om bezoekers 'techwijs' te maken door inzicht te bieden in hoe technologieën zoals robotica, artificiële intelligentie (AI) en virtual reality (VR) onze toekomst vormgeven. Het beursprogramma loopt van 11.00 uur tot 18.00 uur. Op het programma staan onder meer een tech-show van Inti De Ceukelaire, demo's van bedrijven, workshops voor kinderen en jongeren en lezingen. Alle info vind je op www.techwijsfestival.be

Vurig Verbonden Lichtfestival in Boom op zaterdag 24 oktober

Zestig jaar geleden werd de Unie Vrijzinnige Verenigingen opgericht, vandaag beter bekend als deMens.nu. Al zes decennia zet de vrijzinnig humanistische gemeenschap zich in voor vrij denken, mensenrechten, wetenschap, zelfbeschikking en solidariteit. Dat engagement vieren we samen tijdens het Vurig Verbonden Lichtfestival in De Schorre in Boom. In een wereld die soms te donker wordt, hebben we meer dan ooit nood aan licht. Het wordt een feestelijke dag vol ontmoeting, creativiteit, inspirerende gesprekken, een sfeervolle lichtwandeling en muziek.

Programma

15u00 Gezinsdorp

Een warme plek voor gezinnen, met creatieve en speelse activiteiten van Village Dates.

17u00 Verlichte Plein

Ontdek vrijzinnig humanistische organisaties en luister naar onder anderen Tinneke Beeckman, Christophe Busch, Wim Distelmans en Hind Eljadid. Met hapjes, drankjes en muziek.

18u00 Lichtwandeling

Wandel op eigen tempo door De Schorre langs sfeervolle lichtinstallaties die het vrijzinnig humanisme tot leven brengen.

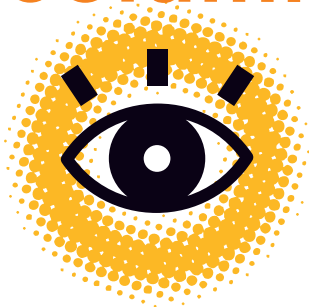
20u30 Toekomstmanifest

Voorzitter Raymonda Verdyck presenteert het Toekomstmanifest van deMens.nu en blikt vooruit op de toekomst van het vrijzinnig humanisme.

21u00 Marble Sounds

Sluit de avond muzikaal af met warme melodieën en uiteraard Leave a Light On.

Meer info en tickets: www.vurigverbonden.be

De kijk van ... Julie

Wat Spinoza ons vandaag kan leren over samenleven

We leven in een tijd waarin vrijheid en zelfontplooiing sterk aanwezig zijn. We maken onze eigen keuzes en geven ons leven vorm zoals we dat zelf willen. Dat is een grote verworvenheid, want het is lang anders geweest. Tegelijk lijkt de slinger te ver door te slaan. De symptomen worden steeds zichtbaarder: veel mensen ervaren eenzaamheid, vervreemding en gaan op zoek naar betekenis en zingeving.

Samenleven wordt vaak als moeilijk ervaren. De nadruk op nutsdenken, presteren, efficiëntie en meetbaarheid weegt op wat mensen met elkaar verbindt.

Ook in het beleid zien we hoe zorg vaak wordt benaderd in termen van organisatie en rendement. Ze moet efficiënt zijn en aantonen wat ze oplevert. Wat minder zichtbaar resultaat geeft, krijgt minder aandacht. Intussen blijft zorg nochtans de basis waarop mensen kunnen functioneren, zich goed voelen en zich met elkaar verbonden weten. Daaruit groeien vertrouwen, stabiliteit en de structuren waarop een samenleving verder bouwt. Zonder mentaal en fysiek gezonde mensen heeft het weinig zin om over 'nut' te spreken.

Die vaststelling nodigt uit om anders te kijken naar wat een samenleving draagt. Baruch Spinoza, een 17de-eeuwse filosoof, ontwikkelde al vroeg een denkkader dat hierbij verrassend actueel blijft. Hij leefde in de Nederlandse Republiek, een periode van intellectuele bloei maar ook van religieuze spanningen en sociale controle. Hij werd omwille van zijn ideeën uitgesloten uit zijn joodse gemeenschap. Zijn werk week sterk af van de gangbare opvattingen. Hij verdedigde de vrijheid van denken en ontwikkelde een wereldbeeld waarin geen plaats was voor een straffende of belonende god. Tijdens zijn leven bleef zijn invloed beperkt en zijn werk controversieel, maar later groeide hij uit tot een belangrijke stem in het moderne, vrijzinnige en rationele denken.

Dat maakt zijn ideeën vandaag des te relevanter. Spinoza beschouwt de mens als deel van een groter geheel waarin mensen, dieren en natuur met elkaar verbonden zijn. Wat we doen, werkt door in dat geheel en raakt zo ook onszelf. Je zou het kunnen vergelijken met karma, maar dan zonder oordeel: geen straf of beloning, enkel de werking van verbondenheid.

Vanuit dat inzicht wordt ook zijn antwoord concreet. Spinoza vertrekt van wat een mens nodig heeft om te bestaan en zich te ontwikkelen. Mensen versterken elkaar door samenwerking, vertrouwen en gedeelde betrokkenheid. Relaties dragen bij aan onze veerkracht en aan onze mogelijkheid om richting te geven aan ons leven. Zorg krijgt daarin een centrale plaats, omdat ze die samenhang ondersteunt en verdiept.

**Zonder zorg kan er geen
sprake zijn van een
duurzame economie of een
gedragen welvaartsstaat.**

Dit sluit aan bij ecohumanisme, dat de mens begrijpt als onderdeel van een groter geheel en verantwoordelijkheid verbindt met verbondenheid. Zorg krijgt zo een brede betekenis: aandacht voor onszelf, voor anderen en voor de wereld waarin we leven. Ze houdt de relaties in stand die ons dragen.

Voor vandaag betekent dit dat zorg opnieuw als fundament kan worden erkend. In hoe we leven, in hoe we onze samenleving organiseren en in de keuzes die we maken. Zorg draagt bij aan welzijn, stabiliteit en betekenis, en geeft richting aan andere maatschappelijke doelen. Zonder zorg kan er geen sprake zijn van een duurzame economie of een gedragen welvaartsstaat.

Spinoza toont dat zingeving groeit in het besef van verbondenheid. Vanuit dat inzicht ontstaat ruimte om bewuster te handelen en verantwoordelijkheid op te nemen. Zo kan een samenleving vorm krijgen waarin mensen zich gedragen weten en waarin leven niet alleen functioneert, maar ook als zinvol wordt ervaren.

Julie Dumolein

Essentie van zijn grondgedachte

Over Spinoza (1632-1677) is al veel geschreven. In wat volgt probeer ik door te dringen tot de essentie van zijn grondgedachte. Die was toentertijd revolutionair, en dat is ze vandaag nog altijd. Ik formuleer die gedachte zoals hij het zelf zou gedaan hebben, ik laat hem als het ware zelf aan het woord. Zo kunnen we de eenvoudige schoonheid en de onvermoede rijkdom ontdekken van zijn radicale maar eerlijke opvattingen over God, de natuur en de mens.

Laten we beginnen met het begin.

Ofwel is er niets, ofwel is er iets. Dat er iets is, daarover zullen we het wel eens zijn.

En als er nu iets is, dan moet er altijd al iets geweest zijn. Stel je voor dat er ooit niets was. Hoe zouden we dan van dat niets tot iets gekomen zijn? Uit het niets kan er nooit iets ontstaan, dat is onmogelijk.

Dat is nochtans wat men ons vaak wil doen geloven. Zo stellen godsdienstige mensen dat er een almachtig wezen is dat alles geschapen heeft uit het niets. De moeilijkheid daarbij is natuurlijk dat je dan in een cirkelredenering terechtkomt: waar komt dat wezen dan vandaan? Het is duidelijk dat het probleem over het ontstaan van al wat is daarmee alleen maar verlegd wordt: het universum is niet eeuwig, maar God is dat wel?

Ik werd al heel vroeg door dat probleem gegrepen. Op de Joodse school werd ons niet geleerd om zelfstandig na te denken. De waarheid is door God geopenbaard aan onze voorvaders, en die hebben alles opgetekend in de Tenach, wat de christenen het Oude Testament noemen. We lazen die oude teksten en ook de vele verklaringen die daaraan later toegevoegd zijn. Maar ik had het erg moeilijk met die wonderlijke verhalen en ook met de vele rituele voorschriften van onze godsdienst. Het hele systeem bleek zo ongeloofwaardig dat ik het niet ernstig kon nemen.

Maar waar zit de denkfout in deze voorstelling van zaken, die zo krachtig aanwezig is in onze beschaving? Wat betekent het begrip 'God'? Is de opvatting van de godsdiensten over God juist? Is er helemaal geen God? Of moeten we op een heel andere manier over God denken?

Een eerste radicale stelling die zich aan mij opdrong, is dat er slechts één universum is, waartoe alles behoort. Dat lijkt evident, maar dat is het niet. Godsdienstige mensen zijn ervan overtuigd dat God niet tot het universum behoort. Ze maken een onderscheid tussen de natuur en het bovennatuurlijke. Binnen de natuur gelden de natuurwetten, maar er is een bovennatuurlijk opperwezen dat die natuurwetten weliswaar gemaakt heeft, maar daaraan vanzelfsprekend zelf niet onderworpen is: de wetgever staat boven de wet. En dus kan dat opperwezen naar believen ingrijpen in het universum, bijvoorbeeld door

bepaalde natuurlijke verschijnselen te veroorzaken zoals aardbevingen, overstromingen of hongersnoden, waar en wanneer dat opperwezen dat wil, of door gebeurtenissen te veroorzaken die regelrecht in strijd zijn met de natuurwetten. In beide gevallen spreken we van mirakelen. In een dergelijke opvatting zijn er twee universa: enerzijds de geschapen natuur, en anderzijds de wereld van het bovennatuurlijke, die ingrijpt in de natuur.

Ik kon geen vrede nemen met een dergelijk onderscheid. Door nuchter na te denken werd ik bijzonder sceptisch tegenover de godsdienstige opvattingen van mijn christelijke medemensen en vooral tegenover de bedienaars van de eredienst die dergelijke zaken verkondigen: bovennatuurlijke wezens en zaken zoals God, drie goddelijke personen: Vader, Zoon en Heilige Geest, Maria, de Moeder van God, engelen, duivels, bewaarengelen, heiligen, zielen, mirakelen, sacramenten, zonden en vergeving, aflaten, hemel, hel en vagevuur, laatste oordeel, heilige boeken, kerkelijke wetten en voorschriften voor het dagelijkse leven... De godsdienst wordt zo voor de mensen het belangrijkste dat er is, hun hele leven wordt dan door de godsdienst bepaald.

Dat was niet anders in de Joodse gemeenschap waarin ik opgroeide, integendeel. Jood zijn betekende in de eerste plaats de trouw aan de Thora met de 613 mitswot, de hele Tenach en de Talmoe en de Halacha. Aan geen woord mocht getwijfeld worden, en andere opvattingen waren onbespreekbaar. Er wordt van jou verwacht dat je Jood bent vierentwintig uur per dag, en alle dagen van het jaar, je hele leven lang.

Dat was voor mij onaanvaardbaar. Toen ik dat openlijk te kennen gaf, hebben de religieuze leiders van de Joodse gemeenschap mij brutaal uit hun midden verbannen. Een dialoog over dergelijke fundamentele zaken was voor hen inderdaad onmogelijk. En hoewel ik grondig van mening verschildte met mijn Joodse medemensen, heb ik die verbanning toch aangevoeld als een bijzonder liefdeloze daad.

God of het universum is allesomvattend en tevens volkomen wetmatig; het geluk van de mens is gelegen in een juist inzicht in de eigen plaats in dat universum, en dat inzicht is een gezamenlijke onderneming waarbij alle mensen gelijk betrokken zijn. Er is hoe dan ook geen

persoonlijke God, en al de godsdiensten zijn onbelangrijke menselijke verzinsels, waardeloze vormen van bijgeloof die men gemakkelijk kan doorzien. Ze kunnen geen enkele zinvolle rol spelen in de samenleving en behoren strikt tot de persoonlijke levenssfeer.

In de plaats daarvan stel ik een radicale vereenvoudiging voor.

Laten we eens aannemen dat de godsdienstige mensen zich vergissen. Ze zien bepaalde verschijnselen en zoeken daarvoor dan bovennatuurlijke verklaringen, maar die zijn ontoereikend. Enerzijds verklaren ze de oorzaken van de gebeurtenissen zelf niet, zoals bij een aardbeving of een hongersnood, en anderzijds geven ze er een morele verklaring voor die niet blijkt te kloppen met de werkelijkheid. Een aardbeving is geen straf van God omdat mensen zich misdragen hebben. Natuurverschijnselen zijn niet meer dan precies dat: gebeurtenissen die zich voordoen volgens de natuurwetten. De traditionele beschrijving die de godsdiensten geven van God en van de natuur of het universum is totaal ongeloofwaardig. Er is geen bovennatuurlijk opperwezen dat daarmee uitdrukking geeft aan zijn willekeurige almacht of aan zijn rechtvaardigheidsgevoel. Mijn antwoord daarop is echter helemaal niet dat het Godsbegrip moet afgeschaft worden, maar dat het moet uitgezuiverd worden. Ik wil eerherstel voor God, ik wil het idee van God ontdoen van al de menselijke trekjes die de godsdiensten eraan toegevoegd hebben. Daarmee wordt God niet minder God, maar juist meer. God is groter.

Wat is God dan voor mij?

We hebben vastgesteld dat er niet niets is, maar 'iets'. Welnu, dat iets is God. God is, zoals ook in de Bijbel staat, 'dat wat is'. Wij hebben het nogal moeilijk met die alomvattende gedachte. Wij zien heel veel zaken die bestaan: de zon en de maan en de talloze sterren, de aarde en al wat we daarop aantreffen, ontelbaar veel mensen, dieren, planten, gebouwen, voertuigen, heel ons ambachtelijk areaal... Er is echter in die enorme verscheidenheid een alles-overstijgende eenheid. Anders gezegd: al wat is, is een vorm die het ene universum aanneemt, en het universum neemt oneindig veel verschillende vormen aan, alle mogelijke vormen, en in eindeloos grote aantallen.

Dat universum is essentieel niet-chaotisch. Dat is een uiterst belangrijke vaststelling waar we niet omheen kunnen. Steeds weer valt het ons op dat alles verloopt volgens vaste wetmatigheden. Ons inzicht daarin is zowel beperkt als voortschrijdend. We kunnen nog niet alle wetmatigheden ontdekken en doorgronden. Maar op geen enkel ogenblik kunnen we vaststellen dat er iets gebeurt zonder dat

daar een goede reden en verklaring voor is. Dat kunnen heel ingewikkelde redenen zijn, en oorzaken die we niet helemaal begrijpen; maar dat er een wetmatigheid achter schuilt, dat betwijfelen we nooit, en daarin zijn we nog nooit bedrogen. De gebeurtenissen worden niet bepaald door de arbitraire beslissingen van een almachtige God.

De specifieke samenstelling van al wat is, van al de individuele eenheden (zoals een mens, een dier, een planeet, een ster...) bepaalt hoe alles op alles ingrijpt. Een mens is samengesteld uit allerlei chemische elementen: grotendeels water, maar in allerlei wonderbaarlijke complexe combinaties en vormen van organen, spieren en beenderen. Er leven in ons ontelbaar veel andere levende wezens. Er zijn wonderlijk actieve organen in ons lichaam. We zijn een eenheid die bestaat uit vele componenten. Door wijselijk en gezond te leven en ons goed te voeden, houden we dat lichaam in stand en kunnen we het optimaal gebruiken, ook om na te denken.

We kunnen dat beeld doortrekken. Net zoals de mens, bestaat het universum uit wisselende componenten, namelijk al wat is. En net zoals de mens in leven is, bestaat of is het universum. Het universum is het geheel van al wat er nu is, al wat nu bestaat zoals het nu bestaat. En al wat is, is in voortdurende beweging en verandering. Het universum is niet statisch, het is slechts een woord dat we gebruiken voor de wervelende beweging die constant tegelijkertijd plaatsvindt in al wat is, op alle niveaus, van het allerkleinste tot het allergrootste.

Karel D'huyvetters

Het humanisme van Spinoza

Spinoza is de beroemdste filosoof van de Lage Landen. Hij is in Amsterdam geboren op 24 november 1632 en in Den Haag overleden, op 21 februari 1677. Hij was van Sefardisch-joodse afkomst, dat wil zeggen van joden wiens voorouders in Spanje of Portugal leefden. Sefaràd is het Hebreeuwse woord voor Spanje, soms ook voor het hele Iberisch schiereiland. Eind vijftiende eeuw werden de joden verdreven uit Spanje en Portugal. Tenzij ze zich tot het christendom bekeerden, maar ook dan was hun lot onzeker. Men schat dat zo'n 200.000 joden uit Spanje en Portugal vertrokken. Zo kwamen zijn ouders, na allerlei omzwervingen, in Amsterdam terecht. In het Hebreeuws was Spinoza's voornaam Baruch, in het Portugees Bento. Na 1656 gebruikte Spinoza zelf als voornaam Benedictus. Hij kreeg een joodse opvoeding, in het Portugees. Bidden deed hij in het Hebreeuws, op school leerde hij Spaans en hij kende ook Nederlands en Latijn. Zijn boeken schreef hij in het Latijn, zijn brieven grotendeels in het Nederlands. Van ca. 1657 tot 1661 volgde hij Latijnse les aan de school van Franciscus van den Enden (1602-1674), een uit Antwerpen afkomstige vrijdenker die democratische waarden verdedigde en van mening was dat alle mensen dezelfde morele en wettelijke rechten hebben. Dankzij Van den Enden maakte Spinoza kennis met auteurs als Cicero, Seneca en Terentius, naast de baanbrekende filosofie van René Descartes.

Na de dood van zijn vader nam hij samen met zijn broer Gabriël in 1654 de handel in zuidvruchten over van zijn vader. Ze gaven hun firma de naam "Bento y Gabriel d'Espinoza". De familienaam komt voor in meerdere schrijfwijzen, waaronder Espino, Espinha, Espinosa en Spinoza. Het zijn afgeleide vormen van het woord spina, wat 'doornige plek' of 'doornige struik' betekent. Spinoza's lijfspreuk was caute: "(wees) voorzichtig". Hij bezat een zegelring met daarop een roos omringd door doornen. De roos symboliseerde de waarheid en de rede, en de doornen verwezen wellicht naar zijn naam, maar ook naar het gevaar bij het zoeken naar waarheid. Je moet er omzichtig en geduldig mee omspringen. Een andere interpretatie geeft aan dat Spinoza bedoelde dat men zijn filosofisch denksysteem behoedzaam moest benaderen. Het was immers radicaal en bedreigend voor de gevestigde religieuze en politieke orde.

Afscheid door een banvloek

Spinoza was niet in de wieg gelegd als handelaar. De omzet was mager, mede door de oorlog met Engeland, waardoor veel Amsterdamse handelaars failliet gingen. In 1656 stapte hij uit de zaak, waarna hij zich in leven

hield met het slijpen van lenzen voor brillen, verrekijkers en wetenschappelijke instrumenten. Al vrij vroeg had hij contact met volgelingen van Descartes, met humanisten, Hugenoten (Franse protestanten) en andere vrijdenkers. Amsterdam was toentertijd een intellectuele hotspot voor vernieuwende, gedurfd en progressieve opvattingen. We mogen aannemen dat Spinoza reeds vroeg originele ideeën had, waardoor hij een groepje leerlingen om zich heen verzamelde. Dat zorgde voor argwaan in zijn orthodox-joodse gemeenschap. Het is niet precies bekend wat zich afspeelde tussen de jonge Spinoza en de Portugees-joodse gemeente, maar we kunnen vermoeden dat hij niet bereid was om zijn overtuigingen op te geven. Dat leidde op 27 juli 1656 tot het uitspreken van een cherem, een banvloek, over Spinoza. Daarmee verbande de joodse gemeenschap hem. Tegelijk betekende de ban ook Spinoza's definitieve breuk met het joodse geloof, de religieuze rituelen en het dogmatische denken.

Over de eerste jaren na de banvloek is weinig bekend. In 1660 komt hij in Rijnsburg terecht, waar hij omgaat met collegianten (a-dogmatische, vrijzinnige christenen) en met vrijdenkers zoals de broers Adriaen en Johannes Koerbagh. Adriaan uitte in een boek scherpe kritiek op religie, op de bijbel en de geestelijkheid. Hij werd opgepakt en tot tien jaar dwangarbeid veroordeeld. Anderhalf jaar later stierf hij, amper 36 jaar oud. Ook Spinoza liep het risico in het vizier van de overheid te komen omwille van zijn gedachtegoed. Daarom publiceert hij in 1670 zijn boek *Tractatus Theologico-Politicus* anoniem. Hij woont ondertussen in Den Haag, waar in 1672 een woedende menigte de gebroeders Johan en Cornelis de Witt, belangrijke politici in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, gruwelijk vermoordt. In dit zogenaamde rampjaar vielen Engeland, Frankrijk en twee Duitse vorsten de Republiek aan. Velen gaven, ten onrechte, Johan de Witt de schuld van alle problemen. Spinoza onderhield zeer waarschijnlijk nauwe contacten met Johan de Witt. Ze waren beiden voorstander van een republikeinse staatsvorm, bepleitten religieuze verdraagzaamheid en stelden de rede boven religie. Spinoza gaf aan dat de moordenaars op de broers "de ergsten van alle barbaren" waren.

Een radicaal boek

De *Tractatus Theologico-Politicus* (Theologisch-Staatkundige Verhandeling) veroorzaakte een schokgolf in religieuze en intellectuele kringen. Spinoza toont aan dat de bijbel contradicties bevat, door mensen is geschreven en niet is geopenbaard. Hij argumenteert dat wonderen niet bestaan, verzet zich tegen bijgeloof en kent geen uitzonderingspositie

toe aan het joodse volk. Bovendien houdt hij een pleidooi voor democratie, voor vrije meningsuiting en voor de scheiding van kerk en staat. Hij wijst de aristocratie en de monarchie af, geeft aan dat religieuzen geen politieke macht mogen bezitten en dat eenieder religieuze geschriften in alle vrijheid mag interpreteren. Het doel van de staat is de vrijheid. De overheid moet de burgers niet op haar ideeën maar op haar daden beoordelen. Het boek geraakte snel verspreid, had veel invloed en kreeg ook veel kritiek. Het was bedreigend voor de heersende politieke en sociale orde en voor het traditionele geloof. Zodoende effende Spinoza het pad voor seculier, liberaal en humanistisch denken en handelen.

De Ethica: een zeer bijzonder filosofisch werk

In de Tractatus ontwikkelde Spinoza reeds zeer verregaande standpunten, maar zijn meest bijzondere werk is zijn postuum gepubliceerde boek Ethica (1677, als deel van de “nagelaten geschriften”). Ook dit werk is in het Latijn geschreven. Het is een moeilijk boek, dat zich niet in enkele zinnen laat samenvatten. Dat neemt niet weg dat de centrale gedachten al snel bekend waren in Europese intellectuele kringen, ook bij velen die het boek zelf niet kenden. Volgens Spinoza is god geen persoon. Tot God bidden is dan ook volkomen zinloos. God komt niet tussen in de werkelijkheid of de natuur. God en de natuur zijn twee benamingen voor de oneindige substantie, dat betekent: voor alles wat bestaat. Alles in de kosmos is causaal bepaald en dus gedetermineerd. De vrije wil is een illusie. Er zijn geen doelloorzaken in de natuur. Wie denkt dat de natuur er ten behoeve van de mens is, dwaalt. De mens maakt deel uit van de natuur en bestaat niet, zoals Descartes verkeerdelijk dacht, uit een lichaam én een geest. Het geestelijke of mentale verdwijnt samen met het lichaam, er is geen persoonlijke onsterfelijkheid na de dood. Er is weliswaar geen vrije wil, maar redelijk inzicht stelt ons in staat om onze handelingsvrijheid te vergroten. We hoeven niet de slaaf te zijn van ons verleden: dankzij onze verstandelijke vermogens kunnen we onze ervaringen gebruiken om vooruitziend te zijn en onze toekomst tot op zekere hoogte zelf te scheppen. Een redelijk mens laat zich niet meeslepen door passieve emoties zoals jaloezie, haat, woede of schuldgevoel en streeft naar eerlijkheid, betrouwbaarheid en tolerantie. Tegen het onvermijdelijke revolteren heeft geen enkele zin. Het doet enkel afbreuk aan het geluk dat we tijdens ons leven kunnen bereiken.

Een filosoof voor onze tijd

Hoewel Spinoza in de zeventiende eeuw leefde, sluit zijn filosofie eerder aan bij het moderne dan bij het renaissance-humanisme. Het streven naar autonomie, de oproep tot zelfstandig en anti-dogmatisch denken, zijn kritiek op bijgeloof en religie, het pleidooi voor vrije meningsuiting, voor neutraliteit van de overheid, voor objectiviteit, redelijkheid en

wetenschappelijkheid: het zijn herkenbare waarden voor hedendaagse humanisten en vrijdenkers. Daarbovenop legt hij uit hoe we, gebaseerd op een realistisch beeld van de menselijke natuur, een gelukkig en ethisch hoogstaand leven kunnen bereiken zonder godsdienst of geloof in onsterfelijkheid, en in harmonie met onze medemensen. Zoals hij schrijft in de Ethica: “De mens die door de rede geleid wordt, is vrijer in een staat waarin men leeft vanuit een gemeenschappelijk voorschrift dan in eenzaamheid, waarin men alleen aan zichzelf gehoorzaamt.” (IV, stelling 73).

Literatuur

- Buruma, I.: Spinoza. Filosoof van de vrijheid (Atlas Contact, 2024)
- Israel, J.: Radicale Verlichting (Uitgeverij Van Wijnen – Franeker, 2005)
- Israel, J.: Spinoza. Life & Legacy (Oxford University Press, 2023)
- Leeuwenburgh, B.: Het noodlot van een ketter. Adriaan Koerbagh (1633-1669) (Uitgeverij Vantilt, 2012)
- Panhuysen, L.: De ware vrijheid. De levens van Johan en Cornelis de Witt (Atlas Contact, 2025)
- Spinoza: Ethica. Uit het Latijn vertaald en toegelicht door Karel D’huyvetters (Uitgeverij Coriarius, twee delen, 2017)
- Spinoza: Theologisch-Staatkundige Verhandeling. Uit het Latijn vertaald en toegelicht door Karel D’huyvetters (Uitgeverij Coriarius, twee delen, 2018)
- Van Buuren, M.: Zijn, denken, doen. Spinoza’s weg naar geluk (Damon, 2025)

Zie ook:

De Gedachtestreep nr. 6: Johan Braeckman in gesprek met Bart Leeuwenburgh over Adriaan Koerbagh (<https://www.humanistischverbond.be/blog/941/de-gedachtestreep-aflevering-6-bart-leeuwenburgh-het-noodlot-van-een-ketter/>)

De Gedachtestreep nr. 68: Johan Braeckman in gesprek met Maarten van Buuren over Spinoza (<https://www.humanistischverbond.be/blog/2120/de-gedachtestreep-aflevering-68-maarten-van-buuren-over-spinoza/>)

Johan Braeckman was hoogleraar wijsbegeerte aan de Universiteit Gent, Socrates hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en gastprofessor aan de Vrije Universiteit Brussel. Momenteel is hij actief als schrijver en maakt hij hoorcolleges voor Home Academy.

Houtekiet, Antwerpen/Amsterdam, 2026
Productcode (EAN): 9789089249807
Verschijnsdatum: 18/05/2026

De denker van de vrijheid

Ian Buruma, die naam maakte als Japanoloog en sinoloog en internationaal doorbrak als veelzijdig essayist en journalist, schreef in 2024 een biografie over Spinoza, getiteld *Spinoza. Filosoof van de vrijheid*. Buruma's invalshoek is heel specifiek. Omdat hij in Spinoza een profeet van de vrijheid van meningsuiting ziet, wil hij aantonen hoezeer Spinoza's strijd in zijn tijd vandaag nog steeds van toepassing is. Net zoals in de zeventiende eeuw is de eenentwintigste eeuw voor hem een tijd van polarisering, waarin vrijheid van meningsuiting onder druk komt.

Buruma heeft dat gebrek aan vrijheid zelf aan den lijve ondervonden. In mei 2017 werd hij hoofdredacteur van de *New York Review of Books*. Minder dan anderhalf jaar later werd hij ontslagen. In september 2018 had hij in zijn krant een forum gegeven aan een Iraans-Canadese televisiepresentator, die door een aantal vrouwen was beschuldigd van seksueel misbruik. Buruma liet hem zijn essay 'Reflections from a Hashtag' publiceren, maar die toelating kostte hem zijn baan als editor-in-chief. Dat ontslag speelt onderhuids op de achtergrond van de hele biografie. Regelmatig laat Buruma het woord 'cancelen' vallen, maar pas in het laatste hoofdstuk komt hij uitgebreid op deze problematiek terug. Die specifieke insteek wordt door een aantal critici allerm minst geapprecieerd, maar maakt zijn biografie naar mijn aanvoelen net origineel.

Het grootste deel van het boek bestaat uit een levensbeschrijving van Spinoza en een voorstelling van zijn belangrijkste werken, de *Ethica* en het *Theologisch-politiek Traktaat*. Elders in dit blad wordt zijn leven en zijn werk voorgesteld. Ik ga hier in op één aspect, namelijk Spinoza's vrijheidsstreven. In 1656 werd Spinoza uit de Joodse gemeenschap verbannen. De woorden waarmee zijn verbanning werd uitgesproken zijn ijsingwekkend hard: "Vervloekt zij hij bij dag en vervloekt zij hij bij nacht; vervloekt zij hij bij zijn liggen en bij zijn opstaan; vervloekt zij hij bij zijn uitgang en vervloekt bij zijn ingang. God zal hem niet vergeven." Waarom waren die woorden zo hard? Waarom lieten ze geen enkele ruimte voor berouw of voor een terugkeer naar het 'ware geloof'? Vermoedelijk oordeelden de rabbijnen zo meedogenloos, zo meent Buruma, omdat Spinoza, de begaafde jongeman in wie zij aanvankelijk zulke hoge verwachtingen hadden gesteld, was blijven volharden in onafhankelijk denken. Daarom werd hij 'gecanceld'.

In 1661 verhuist Spinoza van Amsterdam naar Rijnsburg. Daar begint hij te schrijven aan de *Ethica*. Bewonderaars zoeken hem op, anderen vragen hem om een verklaring voor de pest of voor de verschijning van kometen. In talloze brieven probeert hij het geloof in wonderen als een vorm van bijgeloof te ontmaskeren. Tegen die achtergrond besluit Spinoza in 1670 het *Theologisch-politiek Traktaat* te publiceren, zij het anoniem en enkel in het Latijn. Daarmee wilde hij niet alleen de vooroordelen van de calvinistische

theologen doorprikken en een tegenwicht bieden aan het wijdverbreide idee dat hij een atheïst zou zijn, hij wilde vooral de vrijheid verdedigen 'om te filosoferen en te zeggen wat we denken; voor deze vrijheid die hier vanwege het al te grote gezag en de brutaliteit van de predikanten op alle mogelijke manieren wordt onderdrukt.'

Spinoza werkte aan de *Ethica* en het *Theologisch-politiek Traktaat* tijdens het zogenaamde 'Stadhouderloze tijdperk', waarin onder leiding van de gebroeders De Witt elke vorm van monarchie wordt afgewezen. Op het einde van de jaren zeventig begon de macht van de gebroeders De Witt te tanen. In die atmosfeer was het pleidooi dat Spinoza in het *Theologisch-politiek Traktaat* voor de vrijheid van meningsuiting houdt een uiterst riskante en moedige onderneming.

De moord op de De Witts bleef niet zonder gevolgen voor de vrijheid van meningsuiting. In 1674 werd het *Theologisch-politiek Traktaat* verboden. Een jaar eerder, in februari 1673, ontving Spinoza een uitnodiging van Johann Ludwig Fabritius om filosofie te doceren aan de universiteit van Heidelberg, een uitnodiging die hij beleefd maar resoluut afwees: 'Spinoza hechtte veel groter belang aan zijn autonomie dan aan beloningen in de vorm van geld of status.'

Zoals aangestipt, is Spinoza voor Buruma allereerst een voorvechter van de vrijheid in al haar gedaantes. Herhaaldelijk legt hij in het laatste hoofdstuk de band tussen onvrijheid tijdens de zeventiende eeuw en huidige vormen van onvrijheid. Zoals Calvinistische predikanten vier eeuwen geleden hun waarheid wilden opleggen, zo gebeurt dat vandaag door andere instanties. Ik kies er twee citaten uit:

Een eigen realiteit creëren is wat totalitaire staten doen. [...] Maar de extreemrechtse aanval op de waarheid is slechts een spiegelbeeld van standpunten die ook in sommige linkse kringen heersen. Dat mensen hun eigen werkelijkheid maken is immers ook de veronderstelling van 'progressieven' die geloven dat alle waarheid slechts een weerspiegeling is van de relatieve machtsverhoudingen.

En even verder:

De moorddadige regimes van Hitler en Mao staan niet gelijk aan de intellectuele credo's van onze tijd, maar er zijn toch ook enkele gevaarlijke parallellen te zien. Zo komt het gehamer op 'geleefde ervaring' of 'ervaringsdeskundigheid' als een cruciale voorwaarde voor waarheid – dus dat waarheid niet objectief kan worden verworven, laat staan geuit, maar meekomt met een specifiek ras of specifieke gender – opmerkelijk dicht in de buurt van het 'völkische' ideaal.

Zoals voor Spinoza, staat ook voor Buruma het geloof in de rede gelijk aan een geloof in universaliteit. Universaliteit staat haaks op welk identiteitsdiscours dan ook. Spinoza, zo meent Buruma, kende veel culturen, maar hij behoorde niet tot één stam:

[We] moeten Spinoza zien als een voorbeeld in onze moeilijke tijden, waarin de rede met zoveel argwaan wordt bekeken door mensen die hun morele opvattingen beschouwen als heilig. Het idee van de rede is nauw verbonden met de notie van universaliteit. [...] De rede was universeel of ze was niets.

Voor Buruma was Spinoza daarom niet zozeer een seculiere heilige, maar wel een groots en humaan mens. Reagerend tegen de toenmalige maatschappelijke greep van het calvinisme, zocht hij naar een nieuwe plek voor religie in de samenleving en een nieuwe filosofische vorm van religie, waarin hij de scheiding tussen kerk en staat bepleitte. De nieuwe filosofische vorm van religie ontwikkelde hij in de Ethica door op een wiskundig-rigoureuze manier over God na te denken.

Ik besluit. Buruma schreef deze biografie weliswaar vooraleer Trump in zijn tweede ambtstermijn een brutale tegenaanval tegen woke inzette. Maar zijn kritiek op de 'woke' cancelcultuur geldt minstens even sterk voor de conservatieve, republikeinse machtspolitiek die, lang voor Trump aan de macht kwam, de atmosfeer vergiftigde:

Toen Amerikaanse journalisten kritiek leverden op het beleid van de Republikeinse regering onder George W. Bush, reageerde een republikeinse functionaris door te stellen dat de betreffende critici nog leefden 'in dat wat we een op de realiteit gebaseerde gemeenschap noemen'. Zulke critici waren volgens hem typisch voor mensen die 'nog geloven dat je tot een oplossing kunt komen door de waarneembare werkelijkheid te onderzoeken.' Maar zo werkte de wereld niet meer, of in ieder geval niet volgens de regering-Bush: "We zijn nu een rijk en wanneer wij handelen, scheppen we onze eigen werkelijkheid." In het Trump-tijdperk, waarin kritiek stelselmatig wordt afgedaan als 'nepnieuws' en Trump terloops de ene leugen na de ander opdist, zien we hoe dit principe op extreme wijze wordt toegepast.

Tegen emoties, sentimenteel of brutaal geuit, zo leest Buruma Spinoza's strijd voor vrijheid, viel in de zeventiende eeuw nauwelijks te argumenteren. Die moeilijkheid herkent hij ook in het Amerika (en Europa) van vandaag. Net het in zijn ogen niet fijngevoelig maar sentimenteel activisme van 'woke' is momenteel koren op de molen van brutaal rechts. In reactie op 'woke' sentimentaliteit, ziet de clan rond Trump nu de tijd rijp om, in naam van de zogenaamde vrijheid van meningsuiting, brutaal hun eigen frustraties uit te schreeuwen. Ook Donald Trump is een onvervalste sentimentalist: te hooi en te gras beweert hij zich ten diepste gekwetst te voelen door alle aantijgingen tegen hem, schreeuwt en slaat hij keihard terug en cancelt vervolgens naar hartenlust.

Wie vanuit louter sentimenteel activisme cancelt, creëert ongewild maar daadwerkelijk een klimaat waarin brutaal schreeuwende sentimentalist en gedroomde vrijgeleide krijgen om hun eigen leugens door te duwen. Dat gebeurde vier eeuwen geleden, dat doet zich ook vandaag voor. In een tijd waarin de marge almaar kleiner voor wie op zoek gaat naar ethische fijngevoeligheid en argumentatieve redelijkheid is Buruma's reflectie over Spinoza's actuele betekenis tegelijk een waarschuwing en een verademing.

Guido Vanheeswijck

Pelckmans
Paperback
ISBN 978-94-6530-350-5

Spinoza in China

Een Europees model, een Chinees kader

Het Europese denkmodel overheerst wereldwijd al zo lang, dat het de evidentie zelf is geworden, zoals heel ons maatschappijmodel overigens. Alle contestatie ten spijt, wordt de Europese cluster "logos – democratie - wetenschap - vrije markt & vooruitgang", door ons dan ook zonder aarzelen als universeel bestempeld.

Maar waar is de *maatstaf*? Hoe evident en universeel is een systeem als het geen vergelijking heeft doorstaan met een ander, per definitie verschillend systeem? Het klassieke Chinese denkkader bijvoorbeeld, dat ons model tegensprekt vanaf de premissen, bijvoorbeeld Spinoza's uitgangspunt dat kennis mogelijk is enkel en alleen door de ratio, of zijn kernideeën "god" en "natuur". Wat rest er na een vergelijking van ons evident universalisme en onze universele evidentie?

1 Alles is ratio

Laten we beginnen met Spinoza's context: de Europese zeventiende eeuw, ook de Gouden Eeuw genoemd.

Net als zijn inspiratiebron René Descartes [1596-1650] en Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716), behoort Baruch Spinoza [1634-1677] tot de *rationalisten*. Hun uitgangspunt luidt dat kennis mogelijk is enkel en alleen door de ratio, vooral middels deductie. Waarneming en praktijk – zoals empirisme - spelen geen rol van belang.

Descartes, Leibniz en Spinoza, zijn tegelijk filosoof en wetenschapper, zodat hun filosofie geenszins verschilt van hun wetenschappelijk werk: beide disciplines berusten op de wiskunde. Spinoza's hoofdwerk heet niet toevallig "Ethica, Ordine Geometrico Demonstrata", oftewel de ethica uitgelegd volgens de meetkunde.

De revolutie die hij tweegebracht in de *filosofie en de theologie*, spoort perfect met die van de natuurwetenschappers uit zijn tijd, zoals Newton, Huygens, van Leeuwenhoek en Pascal. Hun uitgangspunt schudt het wereldbeeld van de *schepping en de openbaring* compleet dooreen, want volgens hen bestaat er een systeem met natuurlijke, eeuwige wetten, alles *logisch en noodzakelijk*.

Al die wetmatigheid leidt echter *niet* tot determinisme, integendeel. En dit is Spinoza's tweede revolutie: de *morele*. In staat om op eigen houtje kennis te verwerven, kan de mens ook zelfstandig handelen en zijn leven *actief en gericht* uitbouwen. Dit verklaart Spinoza's hedendaagse succes in kringen van mindfulness, die hem herleiden tot een handleiding voor een 'beter' leven. Nochtans verstrekt Spinoza geen vrijgeleide, want de *aanwezige* wetten beïnvloeden het gemoed, de geest, de psychologie en de moraal.

2 Het Europese Model

Tegelijk bouwt deze vernieuwer verder op het *klassieke* Europese, zeg maar Oud-Griekse model. Net als Plato, heeft hij geen boodschap aan de zintuiglijke en waarneembare wereld. Net als Plato, voert de ratio naar een abstractie, een Idee, zuiver en eeuwig: één oneindige god-natuur waartoe alles behoort, een *model* dat op alles toepasbaar is. Evident én universeel dus.

Zoals Aristoteles, doen wij aan *wetenschap* door zoveel mogelijk *kennis* te vergaren. Gemeenschappelijke kenmerken leiden tot categorieën en zo tot onderscheid, *eigenheid en uitsluiting*. De *gemeenschappelijkheid* tussen de zeearend en de mus [vogel], de olifant en de muis [zoogdier] en uiteindelijk de mus en de muis [dier], vraagt om een verklaring en een oorzaak. De zoektocht van Darwin.

Daartoe focussen we steeds scherper op het gemeenschappelijke tot we op dialectische wijze een toppunt bereiken, tevens eindpunt: "het" dier, als abstractie, als *Idee*. Elk Idee onderscheidt zich per definitie van een *ander* Idee door een *tegenstelling die uitsluit*: het is een Dier *of* een Mens.

Ook *esthetiek* en *ethiek*, worden op die manier benaderd. Honderd uitingen van schoonheid, worden de Idee "Schoonheid", waaruit automatisch het tegengestelde volgt. Honderd daden van goedheid, monden uit in de Idee van Het Goede en dus ook van Het Kwade. Mooi *of* Lelijk. Goed *of* Kwaad. In elk geval: Het Kwade *is*.

De Ideeën stellen de Perfectie voor en leiden tot de *onoverbrugbare tegenstelling* Of-Of, tot conflict en oorlog, de dualiteit die de Europese cultuur typeert. Kiezen móét. De realiteit telt niet. Dat het *feitelijke* christendom [socialisme, kapitalisme] niet bepaald beantwoordt aan wat we ons daarbij voorstelden, vormt geen bezwaar. Uit de Idee volgt namelijk dat het *echte* Christendom wel degelijk bestaat, wel móét bestaan en daarom ooit zál bestaan. Al moesten wij er voor sterven. Zo belandt de ratio bij de Verlossing en bij de stilstand die we Eeuwigheid noemen. Ook dat hoort bij de evidentie en het universalisme.

3 Het Chinese Kader

Er bestaat echter een andere en oudere traditie: geen model, maar een *kader*. De Chinese, die vertrekt van een compleet andere premisse: de *samenhang* en *integratie* van tegenstellingen, uitmondend in beweging, energie en harmonie. En omgekeerd.

Landschap

Een eenvoudig voorbeeld: het *landschap*. Bij ons, staat de mens *tegenover* het landschap, op zijn beurt een geïsoleerd en visueel onderdeel van de natuur. Wij *kijken* ernaar vanuit de auto, fotograferen het, en gebruiken het, bijv. als vakantieoord. De Chinese pendant van landschap luidt “berg-water”. Niet berg-en-water, wel “berg-water”. De berg is onbeweeglijk, solide, visueel, biedt reliëf en wijst naar boven. Het water is beweeglijk, vloeiend, vormloos, maakt geluid en wijst naar beneden. Berg-water is aldus geen Of-Of, maar een *koppeling* van de tegenstellingen en alles wat zich ertussen bevindt, waardoor het een *samenhangend* begrip wordt. Het landschap en de mens bevinden zich *in* de natuur – dat een onophoudelijk *proces* voorstelt.

De weg

Het kernbegrip *Tao* stelt het verschil met het Westerse model nog scherper. De Tao is de weg, maar zonder duidelijk begin, dus zonder duidelijke oorzaak en al helemaal zonder de oorzaak der oorzaken: schepper of schepping. De weg kent geen voorspeld of voorspelbaar einde: geen paradijs van welke aard ook. De weg is door niets of niemand uitgestippeld, elke mens dient hem zelf te maken. Zodra de Tao wordt benoemd - “de” Weg - bestaat hij niet meer. De weg staat voor energie, beweging, duur en uiteindelijk harmonie. De Tao heeft ook betrekking op de houding en de moraal, dus op de *praktijk*, op de mens die zijn weg *maakt*. Hier past geen Idee-Perfectie zonder praktijk: Het Schone of Het Kwade, bij ons met *bepaald* lidwoord, zijn namelijk concepten die *uitsluiten* in plaats van te koppelen. De Tao daarentegen, blokkeert niets, maar laat door en neigt naar.

Shakespeare?

‘To Be or Not to Be’, betekent in dit kader niets – bij gebrek aan een eerste oorzaak die “is”. Hier geen essentie die “is”, die vastligt. Geen werkwoord “to be”, geen Zijn. De Wijze hakt geen knopen door.

Toekomst

Dit kader zet onze zelfverklaarde universaliteit en evidentie op de helling.

De kennismaking tussen Europa en China is recent. Nog recenter, is het besef dat een Andere ook op een volledig coherent system kan bogen. Dat wekt minstens onrust. Maar uiteindelijk beschikken we over een maatstaf!

Eddy Bonte

Spinoza's werken, korte beschrijving van acht boeken van de bekendste wijsgeer van Nederlandse bodem – Ethica

Baruch Spinoza (1632-1677) is zonder twijfel de bekendste wijsgeer van Nederlandse bodem en behoort tot het selecte gezelschap van filosofen die gezichtsbepalend worden geacht voor de geschiedenis van het westerse denken. Maar weinig filosofen zijn zo diep verafschuwd en tegelijkertijd zo zeer bewonderd. Hieronder volgt een overzicht van een selectie van werken van Spinoza in het Nederlands in acht boeken die bijna allemaal nog in druk verkrijgbaar zijn. Hiervan is alleen het Theologisch politiek traktaat tijdens zijn leven uitgegeven: in het Latijn en anoniem.

1. Verhandeling over de verbetering van het verstand

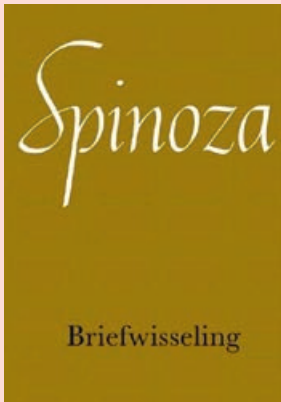
De Tractatus de intellectus emendatione, de verhandeling over de verbetering van het verstand en over de weg waarlangs dit het beste tot de ware kennis der dingen kan geraken, behoort tot Spinoza's vroege werken, evenwel pas verschenen na zijn dood in 1677, en onvoltooid gebleven. De Verhandeling is een toonbeeld van klaar en kernachtig denken, een inleiding tot de filosofie, die de afstand tussen de gewone lezer en de filosofie overbruggt. Spinoza presenteert zijn traktaat als een kleine natuurgeschiedenis van de geest. Zijn methode is minder gericht op de verbetering dan op de bevrijding of ‘emancipatie’ van het verstand. De geboorte van de Verlichting kondigt zich aan.

2. Korte geschriften

Deze bundel omvat vijf korte geschriften van Spinoza. Enige daarvan zijn sedert zijn dood voor het Nederlandse publiek vrijwel ontoegankelijk geweest. Bij lezing blijken zij evenwel een belangrijke bijdrage te vormen tot begrip van zijn denkwereld; en tegelijk bevatten ze al de aankondigingen van zijn hoofdmoment in de geschiedenis van de wijsbegeerte.

3. Briefwisseling

Zoals in de Gouden Eeuw wel meer gebeurde, ontwikkelde Spinoza zijn leer in wiskundige trant, een methode die niet voor iedereen even gemakkelijk te volgen is. Verscheidene tijdgenoten vroegen hem dan ook om een nadere verklaring van zijn stellingen en opvattingen. De wijze waarop hij de vragen uit zijn vriendenkring beantwoordde en de argumenten van zijn

bestrijders weerlegde is zo helder, dat zijn brieven ook nu nog aan niet-filosofisch geschoolde lezers een inzicht in zijn grondgedachten kunnen geven.

4. Ethica

De Ethica is dan ook een opmerkelijk boek. Spinoza schreef het om zijn publiek dit levensdoel voor ogen te stellen: de mens moet zichzelf zijn, zich niet door zijn emoties laten meeslepen, en inzicht hebben in zichzelf en in de samenhang van de wereld. Alleen dan kan een mens gelukkig worden. Henri Krop maakte een nieuwe vertaling, met als belangrijk voordeel dat de Latijnse tekst

op de linkerpagina's staat afgedrukt. Nu kan iedereen, ook buiten Nederland, de tekst van Spinoza's eigen hand lezen, met zijn droge, precieze, soms ridicuul-herhalende stijl.

5. Theologisch-politieke verhandeling

Heeft Christendom niet alles met politiek te maken? Kan men wel christen zijn zonder mee te bouwen aan de welzijnsstaat voor ieder? In zijn revolutionaire *Theologisch-politieke verhandeling* (1670) geeft de hooggeleerde Spinoza een uitdagend, maar overtuigend antwoord op basis van een historische analyse van de bijbel en een theoretische bewijsvoering: godsdienst als

politiek gerealiseerde rechtvaardigheid en naastenliefde. Dit boek, zo menigmaal verguisd en verketterd, heeft niets aan actualiteit ingeboet en is een rijke bron van inspiratie voor levensbeschouwelijke en politieke vernieuwing. De licht ingekorte tekst wordt hier in een nieuwe vertaling toegankelijk gemaakt en van helder commentaar voorzien

6. Staatkundige verhandeling

In de 'Staatkundige verhandeling' onderzoekt Spinoza de grondslagen van de politiek. Uit de natuur van de mens leidt hij af dat de democratie uiteindelijk de enig goede staatsvorm is. Met zijn inzicht dat de veiligheid en de vrijheid van de burger in autoritaire staatsvormen als de monarchie niet gewaarborgd kunnen worden, was Spinoza zijn tijd ver vooruit. Deze verhandeling vormt dan ook,

hoewel onvoltooid, een hoogtepunt van zijn maatschappelijk denken. Deze uitgave van de 'Staatkundige verhandeling' – de eerste sinds 1901 en gebaseerd op recente tekstkritische uitgaven van de Latijnse tekst – is vertaald en van aantekeningen voorzien door Karel D'huyvetters, en ingeleid door Jonathan I. Israel.

7. Brieven over het kwaad

Deze 'Brieven over het kwaad', oorspronkelijk geschreven in 17de-eeuws Nederlands, zijn zeer toegankelijk en geschikt voor een breed publiek. Miriam van Reijen heeft ze in hedendaags Nederlands hertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien. In 1664-1665 schreven Benedictus

de Spinoza en Willem van Blijenbergh elkaar acht brieven, die bekend zijn geworden als de 'Brieven over het kwaad'. Centraal in deze briefwisseling staat de vraag naar de verantwoordelijkheid voor het kwaad in de wereld: als God er verantwoordelijk voor is dat mensen een vrije wil hebben, is hij dan ook verantwoordelijk voor wat zij met deze vrije wil doen? Als overtuigd christen ging Van Blijenbergh hierbij uit van een fundamenteel ander godsbeeld dan Spinoza. Dit bleek al snel het breekpunt tussen hen dat ook door een persoonlijke ontmoeting niet werd opgelost. Daarna beëindigde Spinoza de correspondentie in zijn vierde, korte brief.

8. Korte verhandeling over God, de mens en zijn geluk

Spinoza schreef *Korte verhandeling over God, de mens en zijn geluk* op verzoek van zijn vrienden, zodat zij zijn redeneringen beter konden bestuderen. In hun enthousiasme vertaalden enkelen van hen Spinoza's Latijnse tekst naar het Nederlands. Het Latijnse manuscript is verloren gegaan, maar die zeventiende-eeuwse Nederlandse vertaling is in de negentiende eeuw

teruggevonden. *Korte verhandeling over God, de mens en zijn geluk* uit circa 1660 is waarschijnlijk Spinoza's eerste geschrift. Het kan worden gezien als een eerste poging om zijn visie op God, de mens en zijn geluk op papier te zetten, maar van publicatie zag hij af. Zijn gedachten evolueerden zo, dat hij besloot opnieuw te beginnen. Zodoende ontstond zijn hoofdwerk *Ethica* en bleef de *Korte verhandeling* onvoltooid. Nu wordt dit belangrijke eerste geschrift eindelijk in een moderne vertaling uitgegeven. De hoofdtekst gaat vergezeld van het commentaar dat Spinoza zelf in het manuscript van de vertaling er later nog heeft bijgeschreven.

Pentagram boekwinkel

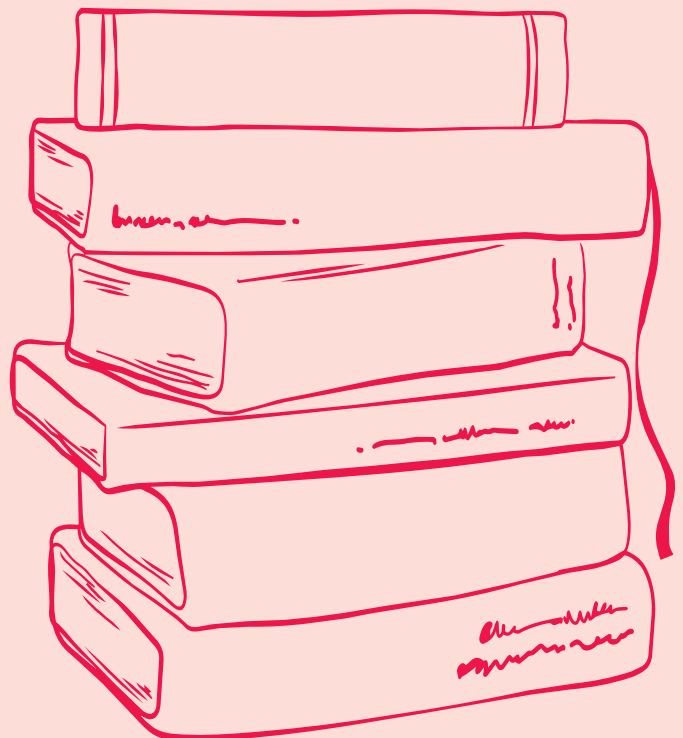
info@pentagramboekwinkel.com

Het boek *Sterrenstof zijn wij* van Margot Brouwer gaat ook deels over Spinoza en is zeer indrukwekkend.

Ze is sterrenkundige en weet zingeving en wetenschap te verbinden via de *Ethica* van Spinoza.

Uitgever: Querido
NederlandsPaperback
9789021475820

Waarom Spinoza gelijk heeft met de Ethica

Sommige boeken lees je slechts één keer, maar andere blijven je bij.

De Ethica van Baruch Spinoza valt in die laatste categorie. Het is geen makkelijk boek en zeker geen lichte lectuur voor op een zondagmiddag. Toch heeft Spinoza iets geschreven dat misschien nu nog relevanter is dan in zijn eigen tijd. Zijn centrale boodschap is verrassend eenvoudig: de mens wordt pas werkelijk vrij als hij begrijpt waarom hij denkt, voelt en handelt zoals hij doet.

Dit klinkt modern, alsof Spinoza een vroege psycholoog was, maar hij schreef dit al in de zeventiende eeuw.

Vrijheid betekent niet: doen wat je wilt. Veel mensen denken dat vrijheid betekent dat je kunt doen wat je wilt. Spinoza had hierover een andere opvatting. Volgens hem zijn mensen vaak helemaal niet vrij, juist wanneer zij denken dat ze dat wel zijn. Hij schreef in de Ethica dat mensen menen vrij te zijn omdat zij zich bewust zijn van hun handelingen, maar niet weten door welke oorzaken zij worden bepaald. Met andere woorden: we voelen wat we doen, maar begrijpen vaak niet waarom we het doen.

Iemand wordt boos en zegt dat hij nu eenmaal zo is. Iemand maakt steeds dezelfde verkeerde keuzes en noemt dat vrijheid. Spinoza zou zeggen: dat is geen vrijheid. Dat is worden gestuurd door oorzaken die je zelf niet begrijpt. Werkelijke vrijheid begint bij inzicht. Emoties zijn geen vijanden. Spinoza had ook een opmerkelijke kijk op emoties. Veel mensen zien gevoelens als iets wat je moet beheersen of onderdrukken. Maar Spinoza zag emoties als natuurlijke krachten. Angst, jaloezie, liefde, verdriet—ze horen bij het mens-zijn.

Het probleem zit niet in het gevoel zelf, maar in onze onwetendheid erover. Hij schreef dat een aandoening ophoudt een passie te zijn zodra wij er een helder en duidelijk idee van hebben. Dit is bijna therapeutisch: zodra je begrijpt waarom je boos bent, verliest die boosheid al een deel van haar macht. Niet onderdrukken dus, maar begrijpen. Dat is precies waarom Spinoza vandaag zo relevant is. In een tijd van stress, polarisatie en voortdurende prikkels hebben veel mensen behoefte aan grip op hun binnenwereld. God, natuur en werkelijkheid, Spinoza werd beroemd—en berucht—door zijn idee over God. Hij schreef niet over een God die buiten de wereld staat en ingrijpt wanneer Hij dat wil. Voor Spinoza was God gelijk aan de natuur zelf.

Zijn beroemde formulering luidt: God oftewel de Natuur. Dit betekende niet dat hij atheïst was, maar dat hij vond dat alles met elkaar verbonden is binnen één werkelijkheid.

Dit idee was revolutionair en gevaarlijk, waardoor hij werd verstoten uit zijn Joodse gemeenschap. Toch zit er iets bevrijdend in: als wij onderdeel zijn van dezelfde natuur, moeten we onszelf minder zien als het middelpunt van alles. Dat maakt ons nederiger—en misschien ook rustiger. Geluk is geen toeval. Spinoza geloofde niet dat geluk simpelweg iets is dat je overkomt. Geluk ontstaat volgens hem uit verstand, evenwicht en inzicht.

Hij schreef dat gelukzaligheid niet de beloning van de deugd is, maar de deugd zelf. Dit is een prachtige gedachte. We doen vaak alsof geluk ergens in de toekomst ligt—na succes, erkenning of zekerheid.

Maar Spinoza draait het om: goed leven is al geluk. Niet als beloning, maar als toestand. Wie begrijpt, matigt en bewust leeft, hoeft niet te wachten op geluk; hij leeft er al middenin. Waarom hij gelijk heeft. Spinoza heeft gelijk omdat hij iets fundamenteels zag: mensen lijden vaak niet alleen door wat hen overkomt, maar vooral omdat zij zichzelf niet begrijpen. - We zoeken vrijheid buiten onszelf, terwijl die vanbinnen begint. - We bestrijden emoties terwijl we ze eerst moeten leren begrijpen. - We jagen geluk na terwijl het al aanwezig kan zijn in een verstandig leven. Daarom is de Ethica geen oud filosofisch museumstuk, maar een handleiding voor volwassen worden. Het gaat niet om perfectie bereiken, maar om helderheid. Hoe kun je je hierin verdiepen?

Mijn advies is simpel: begin niet meteen met de volledige Ethica alsof het een roman is, dat werkt vaak ontmoedigend. Begin met een toegankelijke inleiding over Spinoza en lees uitleg naast de originele tekst. Neem kleine stukken tegelijk en stel jezelf bij elke passage één vraag: Wat zegt dit over mijn eigen leven? Want Spinoza lezen is niet alleen studeren; het is jezelf spiegelen. Misschien is dat ook de reden waarom zijn werk blijft bestaan—hij schreef niet alleen over de mensheid; hij schreef over ons allemaal. En zodra je dat ziet, begrijp je waarom Spinoza nog altijd gelijk heeft.

Art Chabot
Columnist
maassluis.nu

BENTO SPINOZA, de man die God naar het rijk der fabelen verwees

Ik heb Spinoza nooit persoonlijk gekend. Nogal wiesde, hij leefde in de 17de eeuw in Amsterdam. Maar hij zou mij wel bevallen zijn.

Het is via Etienne Vermeersch, de Gentse filosoof, dat ik Bento en zijn werk leerde kennen. Ik heb het altijd ergens gehad voor Etienne. Ik apprecieer immens zijn overtuigingskracht en -drang. Gebruik uw verstand, verdomme. Durf denken. De wervende slogan van zijn universiteit. Een eerbetoon aan Vermeersch en Spinoza.

Vermeersch noemde Spinoza de grondleger en de peetvader van de moderne filosofie en van nog veel meer. Faut le faire.

Spinoza was een Portugese Jood, wiens familie diende weg te vluchten uit het land wegens de vervolging door de Katholieke Kerk. In die tijd geen doetjes en geen leuke mensen voor diegenen met een ander gedacht. Wie niet voor ons is, is tegen ons. Andersgelovigen konden hun biezen pakken of op de brandstapel creveren. Veel keuze was er niet. Bento zou men vandaag een migrant noemen.

De Nederlanden waren in die tijd een soort toevluchtsoord, een vrijhaven. Allerlei dissidenten vonden er in het beste geval een nieuw tehuis, in het slechtste geval een schuilplaats, althans wanneer ze hun manieren hielden. Denkers, filosofen, wetenschappers, kunstenaars.

Die politiek heeft de Hollanders geen windeieren gelegd. De Gouden Eeuw, weet je wel. En niet alleen economisch. Ook een Spinoza kon er gedijen, zich ontwikkelen en zich uitspreken. En met hem nog vele anderen op de meest diverse gebieden.

Een soort Silicon Valley, in een uithoek van West-Europa en 400 jaar geleden. Een plaats waar nieuwe en ketterse ideeën konden ontstaan en openlijk verspreid worden. Met enige mate natuurlijk, het zijn uiteindelijk nog altijd maar de jaren zestienhonderd. Maar men legde er wel de toekomst vast. En niet alleen van de filosofie.

Spinoza was een doordenker, een vrijdenker, zoals we vandaag zeggen. Zonder restricties, regels, premissen, taboes of tradities. Puur denken, vertrekkend van nul. Alleen de rede telt en moet de motor zijn van het proces.

Om de mensen te confronteren met hun onwetendheid, zou hij aantonen hoe de religies bijgeloof en angst gebruiken om de mensen te manipuleren, hoe christenen

de liefde prediken en participeren aan geweld, hoe de joden niet speciaal zijn in vergelijking met andere mensen en volkeren, hoe de bijbel een verzameling is van anomalieën en hoe mirakels niet bestaan.

Door de consequentie van zijn denken was Bento automatisch een tegenstander van religie, alchemie, astrologie, bijgeloof, magie en nog andere dubieuze menselijke activiteiten. Op die manier is hij ook de grondlegger van de moderne wetenschap. En nog enkele andere mooie dingen.

Spinoza was een revolutionair. Zijn denken was fundamenteel vernieuwend en in die tijd niet zonder gevaar. Want zijn ideeën troffen ook de maatschappelijke orde en het politiek bestel. Dat was nu eenmaal onvermijdelijk.

Het echt objectief van een regering is de vrijheid. Zij die alles trachten te reglementeren met wetten riskeren onvermijdelijk ondeugden en slechte gewoontes te creëren, in plaats van ze te vermijden. Het is volkomen normaal dat het vrije denken moet toegelaten worden, want het is een fantastische eigenschap, die niet kan onderdrukt worden. Een dergelijke vrijheid is absoluut noodzakelijk voor de vooruitgang van de wetenschap en de kunsten, want geen enkel mens kan die beoefenen zonder totale vrijheid.

Sommigen beweren zelfs dat Spinoza de verre voorloper is van de Universele Verklaring van de Rechten van de mens. En waarom niet?

Spinoza, de man die god dood verklaarde, puur door denkoefeningen. God kon er niet tegen op en gaf zich over. God is niet bestand tegen doordenkers.

Bento is een man naar mijn hart.

En vergeet niet, hij was een migrant. Pas dus op met de migrantenpolitiek. Straks smijt je een Spinoza buiten.

Pink Panther

De teksten in cursieve letters zijn vrije vertalingen van passages uit het werk van J.R. Dos Santos, Spinoza, l'homme qui a tué dieu.

Gedachten zijn vrij

Levensbeschouwing voorop!

Enige tijd geleden hadden enkele leerkrachten zedenleer en godsdienst van een GO! school het plan opgevat om met hun leerlingen van de hoogste graad het justitiepaleis van Gent te bezoeken. Les geven over justitie is een ding, maar de werkelijkheid van justitie eens laten aanvoelen, werkt beter.

In het Justitiepaleis botsten ze op de tentoonstelling X-ray waarmee vier gevangeniswerkers de aandacht van magistraten, advocaten en rechtzoekenden vragen voor de schrijnende situatie in onze overbevolkte Belgische gevangenis. Ze zagen kritische foto's en schilderijen over het leven achter tralies.

De formule werkte. Kunst blijkt nog steeds een goede toegangspoort tot reflectie over moeilijke onderwerpen zoals rechtvaardigheid en veiligheid, misdaad en straf.

De leerkrachten konden de losgemaakte emoties van hun leerlingen gemakkelijk herkennen. Tegen het einde van het schooljaar hebben ze een goed zicht op het karakter van hun leerlingen. Ze wilden geen losse eindjes laten slingeren en breidden een gevolg aan dit bezoek. Ik werd gebeld met de vraag of ik voor de klas wat vragen van de leerlingen kon komen beantwoorden. Over gevangenis en de nieuwe detentiehuizen, want ook dat hadden ze voorgeschoteld gekregen. Dat deed ik met graagte.

Wie een bende losgeslagen pubers zou verwachten die de sociale media achterna praatten, heeft het verkeerd voor. De argumenten die ze in hun vragen hadden verwerkt, verschilden in niets van de argumenten die ik op chique Rotary avonden te horen krijg uit de mond van het kruim van de natie.

Het werd een vruchtbare uitwisseling onder generaties. Ik als gepensioneerd gevangenisdirecteur met veertig jaar ervaring op de teller, zij op de drempel van belangrijke studie- en levenskeuzes. Wie willen ze worden? Met welke geestdrift durven zij weldra aan de slag voor een betere wereld?

Toen ik huiswaarts keerde, werd ik plots overvallen door hevige verontwaardiging. Waren het niet die levensbeschouwelijke vakken die deze Vlaamse regering wou kortwieken? Grotere klassen, minder ruimte voor individuele ontmoeting? In deze fase van het leven van jonge mensen? In deze tijden, waarin een hele samenleving zich moet heruitvinden? Tegen de

achtergrond van een ineensstortend maatschappijbeeld? In een klimaat waarin zij van hun ouders te horen krijgen dat hun leven er wellicht niet zo mooi zal uitzien als het hunne?

De twee leerkrachten hadden aanvankelijk gepland om hun twee klassen samen te zetten. Zo moest ik mijn uitleg maar een keer doen. Wat een geluk dat zij op de valreep beslisten om het anders aan te pakken! Een jaar blijkt op die leeftijd een eeuwigheid. De jongere groep zat met concrete vragen. De oudere met historische en maatschappelijke vragen.

Wat een joekel van een vergissing is het om precies op deze levensbeschouwelijke vakken te willen besparen! Moeten die jongeren werkelijk met hun neus in de techniek duiken zonder eerst een blik over de wereld en de geschiedenis van de mensheid te werpen? Moeten ze werkelijk stuurloos de storm in? Is hun geestelijke gezondheid ons nog wat waard?

Toen de leerkrachten in die periode op straat kwamen om dit kortzichtige beleid aan te klagen, kregen ze de morele ruggensteun vanuit de Onderwijsverklaring (een verklaring ontstaan in de schoot van de Verklaring van 30 november, zie hieronder). Die luidt als volgt:

'Om de maatschappij zoals omschreven in de Verklaring van 30 november 2019 waar te maken, is het noodzakelijk om in eerste instantie onderwijs te herdefiniëren.

Onderwijs dat bevrijd is van de druk om maatschappelijk te presteren en de menswording opnieuw centraal stelt, draagt de volgende kenmerken:

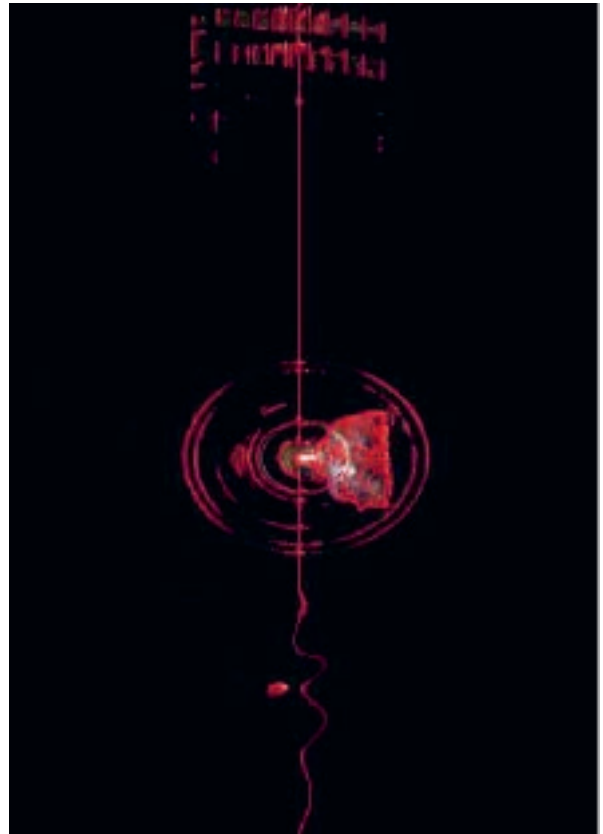
1. Het is dienstbaar aan de behoefte van de mens om te leren en zich te ontwikkelen.
2. Leren is een levenslang en onvervreemdbaar recht.
3. Leren is medemens worden en je zinvolle plek vinden in het grotere geheel.
4. Onderwijs is een vrijplaats waar de samenleving onderzocht en verbeeld wordt in plaats van gereproduceerd.
5. Zorg dragen voor al wat leeft en het leven mogelijk maakt is de richtinggevende waarde.
6. Om van onderwijs een domein te maken dat buiten de vrije markt staat, waarin geen winst wordt

nagestreefd, moeten onderwijsstructuren die daarvan afgeleid zijn verdwijnen. Prestatiegerichtheid, hiërarchie, maakbaarheid, concurrentie, overheersing en verovering zijn geen onderwijswaarden.'

Dit is de ruggengraat van wat onderwijs in essentie moet zijn. De ruimte kortwieken waarin de samenleving onderzocht en verbeeld wordt, is een vloek tegen het onderwijs an sich! De revolutionaire grondwetgevers van 1831 draaien zich om in hun graf! Het lijkt wel of ze de feodale structuur maar beter gelaten hadden zoals ze was.

www.novemberverklaring.eu onderschrijven kan je door te mailen naar deverklaringvan30november@gmail.com

*Hans Claus
criminoloog, gevangenisdirecteur,
kunstenaar en transitiedenker
Humanistisch Verbond
HMAN*

KENNIS VERGAREN

Nieuwsgierigheid, bewondering, verwondering

Of zelfs afschuw

Bij ontmoetingen van gedachten, bevindingen en realisaties

Van denkers, filosofen, wetenschappers en kunstenaars

Van allerlei slag en inslag

Ontvankelijk voor

De omvattende uitnodiging

Om mee terreinen van kennis te bevruchten

Deelachtig te zijn

In het zoeken, denken, creëren

Kennis als verruimend genieten

In levensvreugde schenken

Door aan te bieden

En toegankelijk te zijn

Gustaaf de meersman

Jonkies

Spinoza en kunstgeschiedenis

Spinoza, de naam heb je waarschijnlijk al horen waaien. Een filosoof, zover geraken de meesten. Sommigen kennen Spinoza echter ook al als vrijdenker, als denker die afweek van de algemene stroming. Maar wat heeft die man nu met kunst te maken?

Het is natuurlijk moeilijk om een volledige visie en filosofie in een notendop te omschrijven, dus hou ik het kort. Spinoza wordt vaak beschouwd als een belangrijke voorloper van de Verlichting, daar hij het bestaan van een persoonlijke, transcendente god afwees. Spinoza vat dit samen in de bekende uitspraak 'Deus sive Natura' ofwel "God oftewel de natuur". Voor hem vielen god en de natuur samen, maar pas op, geen godje heer die vanuit de hemel alles beslist.

Nee, hij stelt de wetten van de natuur voorop. De natuur vormt voor hem een allesomvattend geheel, dat niets weg heeft van een magisch wezen. De ratio en het determinisme zijn een belangrijk onderdeel van zijn visie. Dat is dan ook wat essentieel is voor zijn invloed op kunst en de kunstgeschiedenis.

Spinoza's ideeën vonden later weerklank bij verschillende romantische denkers en kunstenaars. Artiesten gebruiken niet langer enkel religieuze taferelen om spiritualiteit te benaderen. De natuur en de kracht ervan vormen een nieuwe manier om zich uit te drukken.

Opvallend is dat Spinoza zijn filosofie bijna als een meetkundeboek opbouwt. Dit zorgt voor heel wat zwoegwerk voor wie interesse heeft in zijn geschriften. Maar net die zoektocht naar orde en structuur bleek later een inspiratiebron voor kunstenaars.

Neem nu Piet Mondriaan, iedereen kent wel de gekleurde vlakken en lijnen die hij gebruikt in zijn kunst. Ook bij hem zien we een verwante zoektocht naar een universele harmonie, waarbij geometrie en orde centraal staan. Nog een essentieel deel van Spinoza's werk behandelt het lichamelijke en het emotionele aspect van het mens-zijn.

Emoties beschrijft hij niet als een zwakte, maar als natuurlijke krachten die ons handelen bepalen. Juist daarom blijft zijn denken kunstenaars inspireren die de menselijke ervaring centraal stellen. Die aandacht voor emoties en lichamelijke ervaring vinden we ook terug in hedendaagse kunst. Daar komt steeds meer nadruk te liggen op de ervaring van

kunst, eerder dan het puur esthetische. Je kent wel de uitspraak 'amai is dit nu kunst?'.

Maar dat is nu net essentieel aan installatie- en performancekunst, het probeert bepaalde gevoelens en ervaringen uit te lokken en is niet langer gefocust op 'mooi zijn'. Elke medaille heeft natuurlijk zijn ommezijde, zo zijn er ook kunstenaars die Spinoza een minder inspirerende persoon vonden.

Hij beschouwde de verbeelding als een van de minst betrouwbare niveaus van kennis, omdat die volgens hem gemakkelijk tot verwarring en onvolledig inzicht leidt. Omdat schoonheid volgens Spinoza geen objectieve eigenschap is, kent hij haar geen fundamentele filosofische waarde toe. Deze ideeën droegen er ook toe bij dat sommige kunstenaars minder belang hechtten aan pure schoonheid als doel en zich meer toediepen op een emotionele respons. Juist daarin ligt Spinoza's blijvende betekenis voor de kunst, hij liet zien dat kunstenaars ook buiten religieuze dogma's inspiratie konden vinden voor spirituele en existentiële vragen. Zijn filosofie bood een nieuw kader om de relatie tussen mens, natuur en kunst te onderzoeken.

Lotte Leenknecht

De jaren zeventig door Frank Van Laeken

Organisatie : August Vermeylenfonds
Datum : Donderdag 8 oktober
Locatie : Vrijzinnig Huis Koksijde
Aanvang: 14u30
Prijs : 5 euro, leden 3 euro

Veel maatschappelijke en politieke problemen die in de jaren zeventig voor het eerst werden aangebracht, bepalen nu nog altijd ons wereldbeeld. Leren de 'powers that be' dan echt zo weinig uit de geschiedenis?

Info : eugeen.de.picker@telenet.be

Kunst-Zinnig, lokale kunstenaars gaan met elkaar én het publiek in dialoog rond het thema Spiegelingen

Organisator: Vrijzinnig Huis Koksijde
Datum: vrijdag 16 oktober (vernissage) tot en met zondag 25 oktober
Locatie: Vrijzinnig Huis Koksijde
Prijs: gratis

zie de aankondiging in deze Sprokkel

Info: info@vrijzinnighuiskoksijde.be

“Venetiaanse gaanderijen” Oostende met gids Linda – met tram

Organisatie : Willemfonds De Panne – Veurne - Koksijde
Datum : Zondag 18 oktober
Locatie : Oostende

Info : Ivan Winnock – ivan.winnock@skynet.be - Tel. 058 31 23

De strijd om de macht door Johny Vansevenant

Organisatie : August Vermeylenfonds
Datum : Donderdag 5 november
Locatie : Vrijzinnig Huis Koksijde
Aanvang: 14u30
Prijs : 5 euro, leden 3 euro

Een unieke insidersblik door Johny Vansevenant in de Wetstraat: vol oprecht staatsmanschap, politiek getouwtrek en schandalen. Met 'DE STRIJD OM DE MACHT' schetst hij immers een integrerend beeld van zijn leven in de Wetstraat en neemt hij de luisteraar mee doorheen de wereld van de berichtgeving.

Info : eugeen.de.picker@telenet.be

Bezoek 'De last Post' in Ieper

Organisator : Humanistisch Verbond Westhoek
Datum : vrijdag 6 november
Uur : Vertrek Vrijzinnig Huis Koksijde om 18u15 – gratis parking
Last Post aan de Menenpoort, Ieper, 20.00 uur
Vertrek Ieper 20u40 - opstapplaats afspraak ter plaatse
Locatie : Ieper
Prijs : gratis

'De Last Post' betekent traditioneel het definitieve vaarwel aan de gesneuvelden. Wordt gespeeld door de klaroeners van de Last Post Association ter ere van de soldaten van het voormalige Britse Rijk en haar geallieerden die sneuvelden in de Ieper Salient gedurende de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). De Last Post Association wil dit dagelijks eerbetoon eeuwig in stand houden.

Info : Chris Asseloos - chr.asseloos@skynet.be

Voorstelling DOODGRAAG

Organisatie : huisvandeMens
Koksijde en Vrijzinnig Huis
Koksijde i.s.m. CC Casino
Datum : zaterdag 7 november
Locatie : CC Casino Koksijde
Aanvang: 20u
Prijs € 15

Een oorlogsverslaggever die de gruwel van oorlog van dichtbij meemaakte, wordt dieper dan ooit geraakt wanneer zijn moeder resoluut kiest voor euthanasie. Terwijl zij haar keuze verdedigt om waardig te sterven, worstelt haar zoon met verdriet, ongeloof en machteloosheid. Met Danni Heylen en Hans Van Cauwenberghe brengt Doodgraag een rauw, intiem en bij momenten ontwapenend geestig gesprek over graag leven, graag sterven en afscheid nemen. De voorstelling wil niet alleen ontroeren, maar ook het maatschappelijk gesprek over euthanasie aanwakkeren bij een breed publiek.

Info : Tickets te verkrijgen via CC Casino Koksijde - www.casinokoksijde.be/danni-heylen-en-hans-van-cauwenberghe-doodgraag

Rondetafel Democratie en Wetenschap - Project Wetenschapscommunities

Organisatie : Mensen & Wetenschap Westkust
Datum : vrijdag 20 november
Locatie : 't Oud Schooltje - Kerkstraat 20A, 8670 Koksijde
Aanvang: 19u
Prijs : gratis

In het proces van democratische besluitvorming is beschikken over correcte wetenschappelijke informatie belangrijk. Eerder dit jaar gaf Bart Libbrecht een lezing over wetenschap en democratie. Zoals toen aangekondigd zetten we nu een volgende stap. Met de hulp van meerdere verenigingen werd een vragenlijst rondgestuurd waarmee we wilden peilen naar thema's die jullie belangrijk vinden en waarover meer informatie gewenst is. Het is de bedoeling om vervolgens in 'wetenschapscommunities' die thema's te bespreken. Met deze eerste rondetafel geven we het startschot.

Info : omdat de activiteit als rondetafel georganiseerd wordt: inschrijven ten laatste op 13 november via mensenenwetenschapwestkust@gmail.com

Muzikaal aperitief - " Herinneringen in Liedjes/Souvenirs en chansons"

Organisator: Vrijzinnig Huis Koksijde
Datum: zondag 22 november
Uur: 11.00 – 12.30
Locatie: Vrijzinnig Huis Koksijde
Prijs: gratis

JP (Jean-Pierre Lheureux) brengt ons voor het derde jaar op rij in vervoering met populaire chansons en zorgen voor de nodige ambiance en meezingers!

Info: info@vrijzinnighuiskoksijde.be

Punchconcert Koninklijke Harmonie St-Cecilia Veurne in de Zonnebloem

Organisatie : Willemfonds De Panne – Veurne - Koksijde
Datum : Vrijdag 27 november
Locatie : De Zonnebloem Veurne

Info : Ivan Winnock – ivan.winnock@skynet.be - Tel. 058 31 23

De Panne - Vernissage Eurokartoenale - thema 'reiskoffers'

Organisatie : Willemfonds De Panne – Veurne - Koksijde
Datum : Vrijdag 4 december
Locatie : De Panne

Info : Ivan Winnock – ivan.winnock@skynet.be - Tel. 058 31 23

De kracht van brieven schrijven "WRITE FOR RIGHTS"

Organisator: Humanistisch Verbond Westhoek
Datum: zondag 6 december
Uur: Vanaf 11u. tot 13u30
Locatie: Vrijzinnig Huis Koksijde
Prijs: gratis

Het Humanistisch Verbond Westhoek ondersteunt Amnesty's Schrijfmarathon Write for Rights en nodigt iedereen uit om mee te schrijven voor mensen die onrecht gevangenzitten, bedreigd worden of onmenselijk behandeld worden. Je kiest zelf voor wie je schrijft; briefpapier en voorbeeldbrieven zijn beschikbaar en de verzending wordt verzorgd. Schrijven maakt écht een verschil: gemiddeld leidt één op de vier schrijfacties tot een merkbare verbetering in iemands leven. Samen zetten we wereldwijd druk op overheden en komen we op voor gerechtigheid en mensenrechten.

Info: Chris Asseloos - chr.asseloos@skynet.be

Lezing door Dr Xavier Chesterman: Artificiële intelligentie: algoritmes, innovatie en de open samenleving

Organisator: Mensen & Wetenschap Westkust i.s.m. Humanistisch Verbond en Willemsfonds
Datum: donderdag 10 december
Uur: 14u30
Locatie: Vrijzinnig Huis Koksijde
Prijs: 5 euro / leden 3 euro (voor alle verenigingen van het VHK (HV,AVF,WF) - (koffie inbegrepen)

Artificiële intelligentie (AI) evolueert razendsnel en heeft een steeds grotere impact op onze samenleving. Maar wat is AI precies, hoe werkt het en wat kan het? Deze lezing verkent de ontwikkeling en toepassingen van AI en staat stil bij de invloed ervan op onze open samenleving. Aan de hand van concrete voorbeelden komen zowel de kansen als de ethische en maatschappelijke uitdagingen aan bod, met tot slot een blik op de toekomst.

Info: mensenenwetenschapwestkust@gmail.com

27ste Winteractiviteit – Ontdekkingsreportage "Bangladesh" met drankje en hapje

Organisator: Vrijzinnig Huis Koksijde
Datum: zondag 20 december
Uur: deuren: 10.30u. - start: 11.00
Locatie: Vrijzinnig Huis Koksijde
Prijs: reportage gratis – prijs voor arrangement met wijn en hapje wordt nog meegedeeld

Frank de Leger komt ons opnieuw verrassen met een mooie reportage over zijn bezoek aan Bangladesh. Prachtige beelden gecombineerd met een boeiende vertelling. Na de voordracht kan genoten worden van een aan het thema aangepast hapje met een lekker glas wijn.

Info: info@vrijzinnighuiskoksijde.be

ZONDAGEN IN HET VRIJZINNIG HUIS KOKSIJDE

Elke zondag is de bar van het Vrijzinnig Huis Koksijde open van 11u. tot 13.30u.
 Ideaal voor een gezellige babbel en een drankje!

Beste lezers van de Sprokkel

Voor de dienstverlening van huisvandeMens Koksijde kunnen jullie tijdens de kantooruren terecht op het nummer 058 52 08 94.

Wij zijn elke 1ste en 3de vrijdag van de maand van 9.30u tot 12.00u aanwezig in het Vrijzinnig Huis Koksijde.

Onze vrijwilliger Carla Nelissen staat dan klaar om jullie vragen te beantwoorden.

Je kan op afspraak bij haar terecht voor gespreksbegeleiding of wilsverklaringen.

Huwelijksplannen? Wil je graag een vrijzinnig humanistische huwelijksplechtigheid?

Bel gerust en dan maakt Talitha, de administratief medewerkster, alles in orde.

Consulent Julie zal het dan verder opvolgen zodat jullie ceremonie tot in detail geregeld is.

Voor dringende zaken, zoals een afscheidsplechtigheid,

bel je best volgend nummer voor onze permanentiedienst: 057 23 06 30.

Bij vragen, aarzel niet om contact met ons op te nemen.

Vanuit onze vrijzinnig humanistische visie op mens en leven, luisteren we naar wat voor jou van betekenis is. We zijn er voor jou als je geconfronteerd wordt met verlies van iemand of van iets dat je leven kleur en zin geeft.

Op de momenten dat het leven pijn doet, en je op zoek gaat naar hernieuwde zin in je bestaan.

Onze gesprekken zijn kosteloos en gebonden aan het beroepsgeheim.

Bij Carla ben je welkom voor een gesprek van mens tot mens. Ze luistert met warmte en respect. Alles wat besproken wordt, is vertrouwelijk. Er zijn geen taboes.

Bij Carla ben je ook welkom voor een gesprek over het levenseinde. Je krijgt er professionele informatie en steun. Hoe vul ik een wilsverklaring in? Hoe kan ik waardig sterven? Kan ik euthanasie aanvragen bij dementie? Wat is palliatieve sedatie? Op al deze vragen kun je er antwoord krijgen. We overlopen samen het LEIFplan.

Zondag 21 juni Tuinfeest met BBQ

Met de start van de zomer 2026 op 21 juni, liep ons Vrijzinnig Huis Koksijde vol voor ons jaarlijkse Tuinfeest. Onder een stralende zon genoten maar liefst 130 leden en sympathisanten van een verzorgde zomerse aperitief, een heerlijke BBQ verzorgd door Mieke en Peter.

Wide Play, met Freddy en Aurelio, zorgden voor een fantastische muzikale noot met gekende liedjes en meezingers. Zij slaagden er in om de deelnemers aan het dansen te krijgen.

Peter Vanthuynne, provinciaal directeur van huisvandeMens en Julie Dumoulein, vrijzinnig humanistisch consulent,

overhandigden aan voorzitter Joeri Stekelorum de fakkel die de schakel moet vormen tussen alle leden en sympathisanten van ons Vrijzinnig Huis Koksijde en het initiatief **Vurig Verbonden Lichtfestival** (zie www.vurigverbonden.be). Joeri greep dit moment aan om deze fakkel op te dragen aan alle leden die een lichtpuntje in hun leven nodig hebben om, ook op moeilijke momenten, sterk en vrijzinnig in het leven te staan.

Dankzij de inzet van ruim 15 vrijwillig medewerkers van ons Vrijzinnig Huis Koksijde, kijken we terug op een geslaagde editie van dit 5de Tuinfeest.

Donderdag 11 juni

Lezing door Griet Frère "Het komt voor in de beste families"

Griet Frère is stafmedewerker bij Similes, familievereniging geestelijke gezondheid, die mensen helpt die een partner, kind, ouder, broer of zus hebben met psychische problemen. Eén op de drie kinderen heeft een ouder met psychische problemen of een drankprobleem.

Ze is ook ervaringsdeskundige: ze heeft namelijk een ouder met een psychische kwetsbaarheid en legde zelf een weg af om die ervaring een plaats te geven in haar eigen leven.

Tijdens deze lezing, gebaseerd op haar boek "Het komt voor in de beste families", vertelt Griet Frère aan de hand van persoonlijke verhalen over wat je als naastbetrokkene (familielid of naaste) ervaart wanneer iemand in je gezin of omgeving psychische problemen krijgt.

De signalen dat iemand het moeilijk heeft zijn: verandering in het denken, emoties, gedrag, contact met anderen. Risicofactoren zijn genetische voorgeschiedenis, persoonlijkheid, een ingrijpende gebeurtenis (verhuizing, ontslag, geboorte van een kind), leeftijd, gebruik van alcohol en drugs, eenzaamheid. Beschermende factoren: opgroeien in een zorgzame en liefhebbende omgeving, een veilige schoolomgeving, een samenspel van psychologische en sociale

factoren. Wat doe je, wat gebeurt er, hoe ga je ermee om? Eén op de vier personen krijgt ooit in zijn leven te maken met psychische problemen. Aangezien een mens gemiddeld vijf tot zeven intieme naasten heeft, is de kans groot dat je als naastbetrokkene ooit in contact komt met psychische problemen, als daar zijn: borderline, bipolaire aandoening, psychose, ...

Er is een verschil tussen genezen en herstellen van psychische problemen. Genezing betekent dat de klachten verdwijnen en niet meer terugkomen, je kunt je onttrekken aan de gevolgen. Herstellen is een hoopvol leven leiden dat je voldoening geeft ondanks de beperkingen veroorzaakt door de psychische problemen.

Het komt erop aan te leven voorbij de aandoening, opnieuw de regie te hebben over je eigen leven, in verbinding met je naaste.

Robert Claes

ZIJN, DENKEN, DOEN - SPINOZA'S WEG NAAR GELUK

Met dit boek schrijft Maarten van Buuren een heldere en grondige analyse van het werk van Spinoza. In het bijzonder behandelt hij de Ethica van Spinoza.

Maarten van Buuren was professor Franse letterkunde aan de Universiteit Utrecht. Zijn belangstelling ligt op het grensgebied tussen literatuur en filosofie. Hij vertaalde filosofische werken uit het Frans, Duits en Latijn. Bij zijn laatste bewerking van de Ethica van Spinoza uit het Latijn schreef hij een uitvoerig commentaar.

In dit nieuwe boek *Zijn, Denken, Doen - Spinoza's weg naar het geluk* gaat hij dieper in op de drie vragen die Spinoza stelde: Wat is Zijn (de zijnsleer), wat is Denken (de kenleer), en wat is Doen (de ethica)? Spinoza kwam tot dezelfde conclusie als de klassieke filosofen van de Stoa: "Leef in overeenstemming met de Natuur".

In het eerste deel geeft Van Buuren een beknopt overzicht van het leven van Spinoza. In zijn korte leven – hij werd amper 45 jaar – schreef hij één van de belangrijkste filosofische werken, maar kwam hij ook in botsing met de joodse orthodoxie. Al op jonge leeftijd sloot hij aan bij de vrijzinnige collegianten, een beweging van utopische christelijke dwarsdenkers.

In de zomer van 1656 werd Spinoza verbannen uit de joodse gemeenschap. De banvloek werd uitgesproken omdat hij het bestaan van Mozes betwijfelde, hij zegde dat de Thora niet door God maar door mensen was geschreven en dat de ziel sterfelijk was. Hij werd verbannen maar kon waarschijnlijk ondergedoken verder in Amsterdam blijven wonen.

Van Buuren beschrijft het ontstaan van de twee versies van de Ethica. Aan de eerste versie schreef hij vanaf 1660 tot 1665. Het boek bevat drie delen. Daarna begon hij te werken aan het Politiek Theologisch Traktaat. In 1671 hernam hij de arbeid aan de Ethica. Hij splitste het derde deel en breidde zijn Ethica uit tot vijf delen. In 1674 besloot hij de tweede voltooide versie van zijn boek te publiceren. Zijn uitgever raadde hem dit echter af omdat de politieke situatie te gevaarlijk was. Hij bleef dan zijn werk verder corrigeren, maar veranderde niets meer aan de hoofdlijnen. Uiteindelijk is het dit manuscript dat bij het overlijden van Spinoza in zijn lessenaar werd aangetroffen. Nog in datzelfde jaar (1677) werd het uitgegeven onder de titel *Opera Posthuma*. Het originele manuscript zelf ging verloren. Ook een vertaling in het Nederlands verscheen dat jaar *De Nagelate Geschriften*.

In zijn boek werkt Maarten van Buuren de begrippen *Zijn, Denken, Doen* verder uit. Aan elk ervan wordt een uitgebreid hoofdstuk toegewezen. In de bijlage "Gangbaar taalgebruik" legt de auteur uit waar de moeilijkheden liggen bij het vertalen van zulk een tekst. Spinoza ontleende de namen die hij aan zijn affecten gaf aan het toenmalige taalgebruik. Maar er is altijd wrijving tussen de gegeven naam van het affect en zijn aard. Spinoza voorzag traditionele termen van een nieuwe definitie. Het is aan de vertaler om hier

fijngvoelig aan te werken. Ook de laatste twee delen van de Ethica komen op zo'n manier aan bod.

Spinoza (1632 – 1677) is veruit de belangrijkste Nederlandse filosoof. Hij is de grondlegger van het rationalisme met de Ethica als zijn levenswerk dat echter pas na zijn dood werd gepubliceerd.

Het boek *Zijn, Denken, Doen* is uitstekend leesbaar. Door zijn nieuwe uitgave van de Ethica is Van Buuren doordrongen van de tekst en weet die op diepzinnige, maar toch vlotte manier naar de lezer over te brengen. Dat maakt het een prettig boek om lezen dat dan ook nog mooi en verzorgd uitgegeven is. Het kan dienen om de eerder gelezen Ethica beter te begrijpen of de lezer aanzetten om de bewuste Ethica ter hand te nemen. Er is nog een uitgebreide literatuurlijst opgenomen voor wie verder wil studeren over dit onderwerp. Dit werk, samen met de Ethica, vormt een mooi geheel waarmee Van Buuren alle eer aan deze grote denker bewijst.

Paul Van Aelst

MAARTEN VAN BUUREN
**Zijn, Denken, Doen -
Spinoza's weg naar geluk**
Non-Fictie
Uitgeverij: DAMON VOF
Nederlands Paperback
ISBN 978946340377

In de kijker

Melissa Cappelle, moreel consulente bij HuisvandeMens in Ieper, Diksmuide en Koksijde, is een daadkrachtige en maatschappelijk betrokken vrouw. Naast haar rol als partner en moeder van twee kinderen, weet zij de tijd en energie te vinden om haar werk bij HuisvandeMens te combineren met haar studie voor een master in de psychologie, die ze hopelijk succesvol zal afronden. Het is duidelijk dat zij een vrouw van toewijding is..

Melissa Cappelle

Vertel eens iets over jezelf. Vanwaar afkomstig – studies – beroep

Ik ben Melissa, geboren en getogen in Brugge. Ik studeerde biomedische wetenschappen in Gent en leerde tegen het einde van mijn studies mijn partner kennen, die toen in Wevelgem woonde. Samen zijn we ons in Kortrijk gaan settelen, waar ik nu nog steeds woon.

Na mijn studies werkte ik enige tijd in een biotechnologisch bedrijf in Zwijnaarde. Een job die ik graag deed, maar mede dankzij mijn vakbondswerk daar groeide het besef dat ik eigenlijk heel graag met mensen werk. Toen er herstructureringen plaatsvonden binnen het bedrijf, een pittige periode als vakbondsafgevaardigde, kreeg ik de kans om stil te staan bij een nieuw pad. Zo ben ik psychologie beginnen studeren aan de UGent.

Het eerste jaar studeerde ik voltijds, en dat beviel me zo goed dat ik op zoek ging naar een halftijdse job om hiermee te combineren, zodat het ook financieel haalbaar bleef om mijn studies af te maken. Ik dacht aan iets administratiefs, of misschien het onderwijs. Toen ik echter een vacature zag voor moreel consulent bij het HuisvandeMens, herkende ik mezelf helemaal in dat profiel.

Ik ben dan ook heel blij dat ik, naast mijn studies die ik graag doe, nu ook een job heb waarin ik helemaal mezelf kan zijn. Ik werk nu bijna een jaartje halftijds voor HuisvandeMens Ieper, Diksmuide en Koksijde en haal daar heel veel voldoening uit.

In welke verenigingen ben je actief of actief geweest?

Ik ben actief geweest als kernlid bij de KAJ, nog voor ik me uitschreef uit de kerk. Dat heeft me veel bijgebracht over werken met jongeren en werken in groep.

Ook heb ik in het bestuur gezeten van de Jong Socialisten in Brugge.

Daarnaast was ik behoorlijk actief in het studentenleven: onder meer bij de Brugse Universitaire Kring en een jaar lang in het dagelijks bestuur van het SK Ghendt: fijne herinneringen, af en toe een drankje en vooral veel vriendschap.

Momenteel heb ik mijn handen vol met mijn twee kindjes, mijn studies en mijn werk, maar met wat meer tijd zou ik graag opnieuw actiever willen worden in het verenigingsleven.

Van waar komt je vrijzinnig engagement? Is vrijzinnig humanisme belangrijk voor jou?

Eigenlijk ben ik altijd al geëngageerd geweest en met mensen bezig geweest, alleen kreeg dat pas een naam toen ik de vacature bij HuisvandeMens vond. Pas toen ben ik er echt een vrijzinnig humanistische stempel op gaan klevan.

Ik hou van mensen. Ik ben het type dat in de trein nog altijd een gesprek aanknoopt met vreemden als die daarvoor openstaan. Ik krijg daar energie van. Ik hou van de verhalen van mensen. Mede dankzij mijn opleiding ben ik ook wetenschappelijk en analytisch ingesteld. Ondanks het christelijke onderwijs dat ik heb genoten, geloof ik niet in een god. Wel geloof ik in mensen en in wetenschap.

Ik kan me nog steeds verwonderen en soms verbazen over de gemene dingen die mensen elkaar aandoen, maar het fascineert me evengoed om te onderzoeken waar dat vandaan komt en om de context erachter te begrijpen.

Ik ben een optimist: realistisch, maar positief ingesteld. Toen ik de omschrijving van vrijzinnig humanisme las, herkende ik daar meteen mezelf in: een levensbeschouwing die mensen regie geeft over hun eigen leven, die openstaat voor iedereen en waarin rede en wetenschap een centrale plaats innemen. Dat is

precies waar ik zelf al in geloofde, alleen wist ik nog niet dat er een naam voor was.

Wat is jouw levensmotto? Welke normen en waarden vind je belangrijk?

Ik vind het belangrijk om in het nu te leven: lessen te trekken uit het verleden, maar er niet in te blijven hangen en positief naar de toekomst te kijken. Ik probeer actief te werken aan een fijne toekomst, zowel voor mezelf als voor de mensen rondom mij.

Uiteraard hecht ik ook heel veel belang aan mijn kindjes. Ik wil graag dat ze hun mening leren delen en beargumenteren op een beleefde manier en dat ze opgroeien tot zorgzame mensen.

Hoe vertaalt jouw vrijzinnig humanistische levensbeschouwing zich in je dagdagelijkse leven?

Ik denk vooral zelf na over wat juist is, in plaats van een vaststaand moreel kader te volgen. Ik probeer dat ook mee te geven aan de mensen rondom mij. Zo vraag ik bijvoorbeeld vaak aan mijn kinderen, wanneer ze iets mispeuteren, hoe zij zich zouden voelen als iemand dat bij hen zou doen. Op die manier leren ze zelf nadenken over goed en kwaad, vanuit inleving, in plaats van dat ik hen gewoon een regel opleg.

Ook in mijn werk als moreel consulent probeer ik vooral te luisteren naar mensen, en te beluisteren wat ze zelf willen, om hen daarin te begeleiden. Dat is niet altijd evident, maar ik wil mensen niets opdringen. Ik geloof dat mensen pas echt geholpen zijn als ze zelf mee aan het roer staan van hun eigen verhaal.

Sociale vaardigheden en het kunnen omgaan met emoties is noodzakelijk in onze maatschappij, is dit voor u ook belangrijk?

Zeker, al vind ik ook dat je rekening moet houden met de vaardigheden en behoeften van anderen op dat vlak. Ik zie mezelf wel als een sociaal persoon, maar heb ook de sociale vaardigheid om aan te voelen wanneer iemand net niet aangesproken wil worden.

Omgaan met emoties is een belangrijke uitdaging in het leven. Elke emotie heeft zijn waarde, maar het lijkt me vooral belangrijk om er niet door overspoeld te worden: om dingen te kunnen kanaliseren en er tijd en ruimte voor te maken wanneer dat kan. Ook in mijn job als moreel consulent zie ik hoe belangrijk dat is: mensen komen vaak bij mij terecht net omdat ze even de ruimte missen om bij hun emoties stil te staan. Door hen die ruimte te geven, merk ik dat ze vaak zelf weer een stukje verder kunnen.

Ben je ooit van mening veranderd over een fundamentele kwestie in je leven?

Natuurlijk! Dat is net wat er gebeurt als je wat wetenschappelijk ingesteld bent: nieuwe kennis kan leiden tot een nieuwe mening, maar ook ervaringen veranderen je. Ik haalde al aan dat ik mezelf heb uitgeschreven uit de kerk. Toen voelde ik dat zelf niet echt aan als een fundamentele kwestie, aangezien ik er in mijn handelen eigenlijk al lang naar leefde.

Een ander voorbeeld: voordat ik kindjes kreeg, dacht ik dat ik streng en autoritair moest opvoeden. Daar ben ik uiteindelijk niet echt mee doorgegaan. Zodra ik zelf mama was, sprak mijn gevoel dit tegen. Ook wat ik las in ontwikkelingspsychologische boeken, heeft mijn mening hierover mee doen veranderen.

Ik vind het eigenlijk wel fijn om met mensen te praten die een andere mening hebben. Ik leer er altijd wel iets van bij. Ik zou niet graag terechtkomen in een tunnelvisie.

Hoe ziet een ideale maatschappij er voor u eruit? Hoe kijk je naar de maatschappelijke problemen van dit moment?

In een ideale maatschappij heb je veel vrijheid, maar jouw vrijheid stopt waar die van een ander begint. Je houdt rekening met elkaar, maar zorgt ook goed voor jezelf. Maak je brokken, lijm ze dan ook. Ga met iedereen respectvol om, als mens onder mensen. Vertegenwoordigers, zoals politici, horen mensen van het volk te zijn. Ze mogen zeker een academische vorming hebben, maar moeten vooral voeling hebben met wat er leeft bij de mensen.

Zoals ik al zei, ben ik optimistisch, maar ook realistisch. Er zijn natuurlijk maatschappelijke problemen die me zorgen baren. Ik vind dat de maatschappij op dat vlak soms wat te individualistisch en kapitalistisch is geworden. Mochten we wat meer zorg dragen voor elkaar, zouden we samen vooruit kunnen. De macht van het geld zit momenteel erg gecentreerd bij een minderheid die vaak ook de voeling met het "normale" leven kwijt is. In een ideale maatschappij zou die kloof veel kleiner zijn.

Ik heb jammer genoeg geen toverstokje om de ideale maatschappij tevoorschijn te toveren, maar ik probeer toch mijn steentje bij te dragen met kleine, eenvoudige gebaren. Zo laat ik graag iemand met maar drie items voor aan de kassa, als ik zelf een volle kar heb. Ik doe dat met plezier en ergens denk ik dat zo'n klein gebaar een mens blij kan maken, waardoor ook die persoon weer eventjes wat lichter door het leven kan gaan.

Vrije meningsuiting blijft een actueel onderwerp, waar liggen de grenzen voor u?

Vrije meningsuiting is niet zonder reden een actueel onderwerp. Het is belangrijk, maar het is niet hetzelfde als zomaar kwetsende dingen in het rond gooien met vrije meningsuiting als excuus. Een mening mag gezegd en beluisterd worden, maar dat moet altijd op een respectvolle manier gebeuren. Haatspraak en discriminatie tolereer ik dan ook niet: dat heeft voor mij niets meer met een "mening" te maken, maar met het kwetsen en viseren van mensen om wie ze zijn.

Je stem kunnen laten horen is enorm belangrijk. Het is steeds nodig om kritisch te zijn, ook tegenover het heersende regime. Op het moment dat dat niet meer kan, is er een grondig probleem.

Wat zou je graag nog willen verwezenlijken? Is er nog tijd voor iets anders of welke dromen hebt u nog?

Ik zou heel graag mijn master in de psychologie behalen. Daarnaast droom ik er wel van om ooit eens een reis buiten Europa te maken. Met mijn studies, werk en twee kindjes is de agenda momenteel goed gevuld, maar ik probeer toch bewust tijd vrij te houden voor mezelf en voor mijn vrienden. Blijven dromen is leuk, maar ik ben eigenlijk ook al erg gelukkig met mijn leven zoals het nu is.

Bedankt Melissa.

Nacht van de vrije denker

www.nachtvandeenvrijdenker.be

Ideeënfestival

30/09 TREFPUNT
21/11 DE VOORUIT

2026

NV
DV

NACHT
VAN
DE
VRIJ
DENKER

Een initiatief van

GEUZEN & HUIS
huis mens
DWAALZIN

In samenwerking met

viervulvier
B.TREFF
WALRY
de mens in u
imd
CULTURE GENT
gent:

v.u.: Carine Stevens - Kantienberg 9, 9000 Gent

foto: Greta Raymakers

Kunst - Zinnig

een initiatief van

III - SPIEGELINGEN

deelnemende kunstenaars

Willy Bautil | Christa Debruyne | Lut De Duytsche | Jurgen Herman | Mark Ingelaere
Marianne Sammison | Els Tembuyzer | Katia Thienpondt | Els Wallaert

vrijdag 16 oktober | 19.30 | vernissage

verwelkoming | toelichting en duiding bij de werken | receptie

zondag 18 oktober | 11.30 – 13.00

aperitiefmoment met vleugje muziek

zondag 25 oktober | 15.00

Artist talk – gesprek met de kunstenaars

De tentoonstelling is te bezoeken op

zaterdag 17 en 24 oktober van 14 – 17u en op zondagen 18 en 25 oktober 11-17u

Locatie | Vrijzinnig Huis Koksijde, Galloperstraat 48, 8670 Koksijde

Info | info@vrijzinnighuiskoksijde.be

Inschrijven | inschrijven voor de vernissage via info@vrijzinnighuiskoksijde.be, voor 13 oktober

Kostprijs | gratis, met uitzondering van de dranken tijdens het aperitiefmoment op zondag

KUNST-ZINNIG is een initiatief van Vrijzinnig Huis Koksijde, dat lokale kunstenaars een forum biedt om met elkaar én met het publiek in dialoog te gaan. Een happening waar verbinding tussen mensen en de deelnemende kunstenaars het doel is, naast reflecteren door én participeren van het publiek.

Communicatie én beleving staan centraal.

Kijken én zien... Een eigen-zinnig project. Elk jaar staat een ander vrijzinnig-humanistisch thema centraal.

NAAR HET BOEK VAN PATRICK VAN GOMPEL

DOOD GRAAG

MET

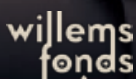
DANNI HEYLEN

&

HANS VAN CAUWENBERGHE

07.11.2026
20u00 KOKSIJDE
CASINO KOKSIJDE

In samenwerking met het Vrijzinnig Huis Koksijde

JAARPLANNING - DEADLINES
Respecteer deze deadlines voor
het toesturen van gegevens:

Editie
Editie jan -febr. - mrt 2027
zondag 08 november 2026

Vrijzinnig Huis Koksijde
Galopperstraat 48, 8670 Koksijde
Tel. 058 52 08 94
vrijzinnighuiskoksijde@gmail.com

Vermeylenfonds
Koksijde-Oostduinkerke
contactpersoon:
Eugeen De Picker
Berthastraat 8, 8670 Koksijde
Gsm 0475 28 05 30
eugeen.de.picker@telenet.be

Willemsfonds Koekelare
contactpersoon: André Laveyne
Brugse Heirweg 17
8680 Koekelare
Tel. 051 58 07 41
andre.laveyne@hotmail

huisvandeMens Koksijde
Galopperstraat 48, 8670 Koksijde
Tel. 058 52 08 94
koksijde@demens.nu

Willemsfonds
Veurne-De Panne-Koksijde
contactpersoon: Ivan Winnock
Sasstraat 7, 8630 Veurne
Tel. 058 31 23 57
ivan.winnock@skynet.be

huisvandeMens Diksmuide
Esenweg 30, 8600 Diksmuide
Tel. 051 55 01 60
diksmuide@demens.nu
www.demens.nu

Humanistisch Verbond Westhoek
contactpersoon:
Christian Asseloos
Ramspellestraat 49
8620 Nieuwpoort
Gsm 0475 454039
chr.asseloos@skynet.be

Humanistisch Verbond
Koekelare-Diksmuide
contactpersoon:
André Laveyne
Brugse Heirweg 17
8680 Koekelare
Tel. 051 58 07 41
andre.laveyne1@telenet.be

Mensen & Wetenschap Westkust
contactpersoon:
Carla Nelissen
Albert I laan 72 / 0304
8620 Nieuwpoort
0476 673258
mensenenwetenschapwestkust@gmail.com

Panne Instituut

vzw Panne Instituut
contactpersoon:
Marc Bossuyt
Westhoeklaan 60
8660 De Panne
Gsm 0474 50 20 47
bosmarc@outlook.com